

Národní knihovna České republiky
Knihovnický institut

Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart)

Metodická příručka

Zlata Houšková
Veronika Laufková

Praha 2018

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Houšková, Zlata

Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart) : metodická příručka / Zlata Houšková, Veronika Laufková. – 1. vydání. – Praha : Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. – 1 online zdroj
ISBN 978-80-7050-708-7 (online ; pdf)

028.1-053.2 * 028.6 * (437.3) * (072)

- S knížkou do života (Bookstart) (projekt)
- dětské čtenářství – Česko – 21. století
- výchova ke čtenářství – Česko – 21. století
- metodické příručky

028 – Čtení. Četba [12]

Mgr. Zlata Houšková ze Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky příručku (s výjimkou kapitoly 2 Základy čtenářství nejmenších dětí a role rodičů) připravila s využitím námětů, podkladů a připomínek Blanky Tauberové z Městské knihovny Sedlčany, Bc. Kateřiny Hubertové z Knihovny města Hradce Králové, Mgr. Miroslavy Sabelové z Knihovny města Ostravy a Mgr. Kateřiny Pechové z Městské knihovny Dobříš.

PhDr. Veronika Laufková, Ph.D., z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání a Katedry české literatury Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy připravila kapitolu 2 Základy čtenářství nejmenších dětí a role rodičů.

Publikace vychází s podporou Ministerstva kultury ČR.

Obsah

1 Úvod	5
2 Základy čtenářství nejmenších dětí a role rodičů	7
2.1 Čtenářská gramotnost a pregramotnost	7
2.2 Děti do tří let věku a čtenářství	8
2.3 Proč si s dětmi číst	10
2.4 Co si s dětmi číst	12
2.5 Jak rozvíjet u dětí do tří let čtenářství.....	13
2.6 Praktická doporučení	16
3 Cíle projektu a základní podmínky účasti	17
3.1 Cíle projektu	17
3.2 Základní podmínky účasti	18
4 Praktické rady pro účastníky projektu	19
4.1 Oslovit starostu	19
4.2 Přihlásit se do projektu	20
4.3 Připravit dárkové sady	21
4.4 Předat dárkové sady	22
4.5 Pozvat na akce	23
4.6 Připravit akce	25
4.7 Připravit dětský koutek	27
4.8 Získat partnery	28
4.9 Zajistit dobrý fond	29
4.10 Kam se obrátit pro další rady.....	30
5 Závěr	33
Příloha č. 1: Seznam knihoven zapojených do projektu	34
Příloha č. 2: Pohádky pod peřinou – Městská knihovna Sedlčany	39
Příloha č. 3: Paleček a další... části těla – Městská knihovna Dobříš	43
Příloha č. 4: Scénář aktivit pro práci s rodiči a dětmi – Knihovna města Ostravy	46

Vítání občánků s dárkovou sadou
(zdroj: Knihovna
města Hradce Králové)

Dárková sada z roku 2018
(zdroj: SKIP)

Příklad poukázky na členský průkaz (zdroj: Knihovna města Ostravy)

1 Úvod

V roce 2018 se Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a s ním 120 knihoven z ČR připojilo k mezinárodnímu projektu Bookstart pilotní verzí vlastního projektu **S knížkou do života**. Od března tak byly postupně tisíce nově narozených občánků v různých obcích ČR uvítány na svět také knihovnami, přesněji řečeno speciálními knižními dárky pro ně a jejich rodiče, které jim knihovny předaly. O projektu byla a je informována veřejnost, média a také knihovny jednak na novém webu projektu¹, jednak na webu SKIP², ale také v řadě článků, na tiskových konferencích, seminářích i dalších akcích. **Projekt se setkal s relativně velkým ohlasem**, přivítali ho pedagogové, lékaři, psychologové, část veřejné správy, politiků a také samozřejmě část knihovnické veřejnosti. Za všechny uvedme vyjádření paní senátorky MUDr. Aleny Dernerové:

Jsem dětský neurolog praktikujiící již řadu let a musím říci, že spektrum pacientů se v mé ordinaci v průběhu let výrazně změnilo. V posledních dvou letech významně stoupl procento dětských pacientů, kteří mají opožděný vývoj řeči, nebo mluví na svůj věk velmi špatně. Často chybí smysluplná slova, místo nich používají svůj žargon, nebo pouze ukazují. Ve většině případů byl problém v nadužívání digitálních technologií, zejména tabletů, které děti dostaly od rodičů, aby si hrály.

Co chybí, je mluvené slovo, které ničím nenahradíte. Proto velmi vítám a podporuji projekt Bookstart. Návrh ke knize. Neznamená to však, že absolutně odmítám digitální vymoženosti. Ty nám musí sloužit a nikoli nás ovládat. Domnívám se, že je absolutně nutné dětem před spaním či v jinou dobu pravidelně denně číst z knížek tak, aby si je v budoucnu děti četly samy. Je dobré i vyprovokovat diskuzi o předčítaném. Čtení vede k rozšiřování slovní zásoby, zlepšuje vyjadřovací schopnosti a obecně nám rozšiřuje obzory. Přeji Bookstartu úspěch!

O smyslu a významu **projektu** svědčí i to, že mu **byla udělena státní cena Knihovna roku 2018** v kategorii b) významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

A jaké jsou **první ohlasy na projekt ze zapojených knihoven**? V okamžiku přípravy této publikace nebyly ještě statisticky zpracovány a vyhodnoceny všechny výstupy, jedná se tedy o zpětnou vazbu dílčí a spíše orientační. Lze ji stručně shrnout asi takto: projekt se většině knihoven líbí, považují jej za úspěšný, mají dobré

1 *Bookstart: S knížkou do života* [online]. [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.sknizkoudozivota.cz/>

2 *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, c2010–2018 [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/>

ohlasy od rodičů. Předávání dárkových sad (setů), které je startovacím aktem celého procesu, probíhá oproti původním obavám dobře a bez větších problémů, v naprosté většině knihoven se velmi dobře rozběhly také aktivity pro rodiče s dětmi (minimálně čtyři akce za rok). Některé ohlasy jsou dokonce nadšené, **s překvapením je konstatován velký zájem o tyto akce u rodičovské veřejnosti**, v některých knihovnách se již rodiče začali pravidelně scházet, vznikají i první kluby těchto uživatelských skupin. Abychom byli objektivní: z malého počtu knihoven došly také zprávy o tom, že projekt lokálně úspěšný nebyl, že o akce neprojevíli rodiče zájem. Jde sice o opravdu velmi malou skupinu z celkového počtu knihoven (řádově jednotky), SKIP chce přesto hledat důvody, proč tomu tak je/bylo, a zejména cesty, jak takovým neúspěchům předejít nebo je dokonce proměnit v úspěch.

Jednou z pomůcek, které knihovnám (stávajícím i novým účastníkům projektu) mohou pomoci projekt úspěšně realizovat, by měla být i tato příručka. Přináší především odborný pohled na problematiku základů čtenářství nejmenších dětí a související roli rodičů z pera PhDr. Veroniky Laufkové, Ph.D., z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání a Katedry české literatury na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Jde o stručný, ale velmi výstižný a instruktivní vhled do problematiky jak pro knihovníky, tak pro rodičovskou veřejnost. Na několika stránkách jsou shrnuty základní pedagogicko-psychologické zásady a informace pro práci s knihou (čtením, vyprávěním) s nejmenšími dětmi v rodinách (od narození do tří let věku). V poznámkách pod čarou je uvedena citovaná literatura; mnohé z titulů lze doporučit i pro hlubší studium problematiky.

Příručka dále obsahuje stručné návody, pokyny a rady, jak se v projektu „pohybovat“, jak si počínat, na co si dát pozor, nač nezapomenout, s kým a jak spolupracovat atd. Její součástí jsou i scénáře některých úspěšných aktivit knihoven pro tuto věkovou skupinu a zkušenosti z praxe knihoven. Mělo by jít – populárně řečeno – o jakousi „kuchařku“ k projektu, určenou zvláště nejmenším a malým knihovnám, neboť to byly téměř výhradně ony (přesněji malá část z nich), které si postěžovaly na neúspěch projektu. Návody, doporučení a rady vycházejí ze zkušeností větších i menších úspěšných knihoven, ať už těch, které principy projektu realizují ve své činnosti dlouhodobě, nebo těch, které začaly právě v roce 2018. Věříme, že publikace dobře naváže na zvláštní číslo 1/2017 Bulletinu SKIP nazvané S knížkou do života – projekt Bookstart v českém prostředí³, které přineslo první metodická doporučení a informace k projektu a stalo se oceňovanou a využívanou pomůckou pro jeho účastníky.

---

3 *Bulletin SKIP* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2017, zvl. č. 1 S knížkou do života – projekt Bookstart v českém prostředí. ISSN 1213-5828. Dostupné z: https://www.skipcr.cz/dokumenty/zc_17-1.pdf. K dispozici také v tištěné podobě (ISSN 1210-0927).

2 Základy čtenářství nejmenších dětí a role rodičů

Příběh je starý jako lidstvo samo. Představujeme si, že když člověk začal používat řeč, pocítil potřebu sdělit druhým to, co prožil. Možná to bylo však obráceně. Člověk měl tak silnou potřebu vyprávět příběhy, že vymyslel řeč. Anebo byl příběh dříve než člověk? Kdo ví...⁴

2.1 Čtenářská gramotnost a pregramotnost

Svět se stává čím dál komplikovanějším a není v lidských možnostech pojmout všechny informace. I proto se proměňují cíle současného vzdělávání, vyspělé země přehodnocují své vzdělávací obsahy a do centra pozornosti se dostávají klíčové kompetence a gramotnosti. Dobře osvojená čtenářská a matematická gramotnost silně souvisí nejen s úspěchem ve škole, ale i s úspěšností v každodenních činnostech a na pracovním trhu.

Problematika čtenářské gramotnosti získala v České republice na významu především v posledních letech, a to zejména v souvislosti s výsledky českých žáků a dospělých v mezinárodních výzkumech⁵. Ty totiž ukázaly, že mnoho českých patnáctiletých žáků neplní ani nejdůležitější požadavky výzkumu v oblasti čtenářské gramotnosti a v důsledku toho mohou mít problémy při studiu, ale i s uplatněním na trhu práce a v dalším životě. I proto je v poslední době stále častěji požadován promyšlenější rozvoj čtenářské gramotnosti žáků v českých školách. Ale čtenářská gramotnost je celoživotním procesem, který začíná od narození, vlastně už v prenatálním stadiu,

4 SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011, s. 13. ISBN 978-80-262-0020-8.

5 PIRLS zjišťuje úroveň čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku základní školy; PISA je považováno za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které v současné době ve světě probíhá. Šetření je zaměřeno na zjišťování úrovně gramotností – čtenářské, matematické a přírodovědné – patnáctiletých žáků, kteří se ve většině zúčastněných zemí OECD nacházejí v posledních ročnících povinné školní docházky. Je koncipován tak, aby poskytoval tvůrcům školské politiky v jednotlivých zemích všechny důležité informace o fungování jejich školských systémů.

PIAAC je mezinárodní výzkum dospělých, jehož cílem je zjistit, jak jsou občané v jednotlivých zemích připraveni na život v moderní společnosti. Tento výzkum je zaměřen na hodnocení úrovně základních dovedností potřebných pro úspěch v běžném životě i na pracovním trhu. Zkoumá činnosti, jimž se lidé věnují v každodenním životě (čtení, vyhledávání údajů, využívání počítačů a technologií), pracovní zkušenosti, průběh počátečního i dalšího vzdělávání.

kdy plod reaguje na zvukové podněty. Vyplatí se tedy rozvíjet pozitivní vztah ke knihám a čtenářskou gramotnost (pregramotnost) již od narození.

Co je vlastně čtenářská gramotnost? V minulosti to bylo jednoduché – gramotný člověk byl ten, který uměl číst a psát, negramotný to neuměl. Toto pojetí se ukázalo jako nedostačující a do popředí se dostávalo čtení s porozuměním, resp. porozumění textu. Samotná čtenářská gramotnost byla potom vymezena mnohem šířeji jako „celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech“⁶. Po současném čtenářsky gramotném jedinci se vyžaduje, aby ovládal nejen techniku čtení, ale také uměl o textu kriticky přemýšlet, uplatňoval své znalosti, myšlenky a zkušenosti v praktickém životě. Čtenářská gramotnost je také prostředkem komunikace, kultivace člověka, slouží k pěstování postojů a hodnot. Pro rozvoj čtenářských dovedností je nezbytné, aby si děti, žáci i dospělí sami hledali příležitosti ke čtení a byli aktivními čtenáři. Rozvinutá čtenářská gramotnost totiž předpokládá, že jedinec je aktivním čtenářem, který je vnitřně motivován ke čtení, jež mu přináší potěšení, sám vyhledává příležitosti ke čtení pro různé účely; vyjadřuje své bezprostřední reakce na četbu, sdílí své prožitky s ostatními; pokud textu nerozumí, je schopen záměrně volit čtenářské strategie pro lepší porozumění či text kriticky zhodnotit; využívá informace z četby v reálném životě a čtení k seberozvoji. Význam čtenářské gramotnosti tkví v celkové kultivaci člověka. Jedná se o celoživotní proces, jehož rozvoj začíná již v prenatálním stadiu.

2.2 Děti do tří let věku a čtenářství

Dětství začíná už okamžikem, kdy plod reaguje na různé podněty působící na něj v těle matky – vnímá to, co mu čteme, intonaci i barvu hlasu. V období dětství se formuje lidská duše a osobnost člověka. Ve věku do tří let se utváří osobnost téměř ze 70 %, je proto vhodné zajistit dítěti všestranný rozvoj, ale také pocit lásky, pohody a bezpečí.

Dítě preferuje již od narození zvuk lidského hlasu před jakýmkoliv jiným sluchovým podnětem. Pro vývoj vnímání a porozumění řečovým podnětům je vhodná stimulace dítěte vyprávěním či předčítáním. Jestliže dítě nedostane dostatek řečových podnětů ze svého okolí v době, kdy ještě mluvit nedovede a kdy s námi svou řečí nekomunikuje, je nebezpečí, že se jeho vývoj řeči bude opožďovat⁷. A na rozvoji řeči závisí učení.

Již v kojeneckém věku by mělo mít dítě k dispozici dostatečnou nabídku různých podnětů⁸, knihy nevyjímaje. Vyplatí se klást důraz i na jednoduché, ale kvalitní

---

6 Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2011, s. 8.

Dostupné také z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/ctenarskagramotnost_final.pdf

7 MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

8 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

ilustrace. Děti již od narození rozlišují zelenou a červenou barvu, od druhého měsíce dovedou diferencovat základní barvy a od čtvrtého měsíce se rozvíjí schopnost rozlišovat barevné odstíny⁹. Vyplatí se také začít se systémem jazykové podpory, který zahrnuje specifický způsob mluvení dospělého na dítě, komentáře při prohlížení knih, učení různých říkanek či hraní her.

Již v jednom roce můžeme u dítěte pozorovat zájem o knížky a obrázky. Sice se na ně ještě nevydrží dívat dlouho, ale „má z nich očividně radost. Po obrázcích v knížce sahá, plácá do nich rukama, směje se, třeba i vríská, projevuje radostné vzrušení. – Je to radost z poznání! A budiž řečeno, že od této chvíle je budou knížky provázet na pouti životem jako věrný společník, přítel a rádce“¹⁰. Právě tady už začíná „čtení“. Kolem roku a půl dítě ukazuje obrázky z knížky (*Ukaž, kde je kočička.*). Pohybová koordinace jeho rukou už postoupila tak daleko, že by se mu mělo dařit obracet stránky v knížce. Nejprve jich obrací několik najednou, ale brzy přijde na to, že více si knihu užije (a o nic nepřijde), když bude obracet jednu stránku po druhé a říkat, ukazovat či předvádět, co je na obrázcích vyobrazeno¹¹. Je to ideální prostor pro stimulaci vývoje řeči tím, že si s dítětem vyprávíme nad knížkou, pojmenováváme jednotlivé věci a jednoduše vyjadřujeme, co se na obrázku děje. Můžeme využít jednoduchá citoslovce (bác, bum, šišiši; například *Koukej, tady mašinka vjíždí do tunelu hůůůů.*) a jednoduché slabiky odpovídající jeho artikulačním možnostem (bé, bú, kač-kač apod.). S dětmi si lze také zpívat či převyprávět říkanky. Tímto nenásilným způsobem u nich rozvíjíme potřebné jazykové dovednosti.

V batolecím věku dochází ke zrychlení rozvoje slovní zásoby, zejména mezi 18. a 24. měsícem, kdy se dětský slovník až zdesateronásobí¹². Děti mají zájem komunikovat, využívat řeč, ptát se, hrát si se slovy a velmi dobře řeči rozumějí¹³. Kromě toho už umí obracet jednotlivé stránky v knize a prohlížet si obrázky, mívají své oblíbené obrázky a pohádky a vyžadují jejich pravidelné opakování a znovupoznávání, které bychom jim měli dopřát.

Mezi druhým a třetím rokem děti už mluví v rozvitých větách, mají rády to, co se opakuje, znají celou řadu říkanek, písniček a básniček. Když se jim v této oblasti dostatečně věnujeme (hovoříme s nimi, odpovídáme na jejich nekonečné otázky, vyprávíme jim či předčítáme), v šesti letech už budou umět aktivně používat 2 500 slov a rozumět dalším tisícům slov.

Knížky se pro děti stávají vzdělávacím nástrojem. Děti v knize už nezajímají jen obrázky, ale také vyobrazený děj – tedy nejen to, co tam je, ale také co se tam děje, co postavy dělají, co říkají a jak se tváří¹⁴. Třileté dítě již dokáže vyprávět jednoduchý příběh, který slyšelo vícekrát. Platí však, že zachytí spíše to, co ho zaujalo,

9 VÁGNEROVÁ, pozn. 8.

10 MATĚJČEK, pozn. 7, s. 92.

11 MATĚJČEK, pozn. 7.

12 VÁGNEROVÁ, pozn. 8.

13 TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

14 MATĚJČEK, pozn. 7.

než to, co je pro příběh podstatné. Zatímco chlapci se soustředí na děj a v jejich mluvě převažují slovesa, děvčata si zapamatují spíše to, co měla postava na sobě či jaká byla, v jejich mluvě převažují přídavná jména.

Dětem tohoto věku je také vlastní touha po poznání – samy chtějí porozumět světu, chtějí se učit a naučit nové věci, být samostatnější a mít více kompetencí. Rády přijmou naši pomoc, jen pro ně musí mít to, co jim poskytujeme, smysl a nové poznatky a prožitky musejí chápat jako užitečné a potřebné¹⁵.

V tomto klíčovém období lidského života se odehrává obrovský vývoj poznávacích procesů, rozvoj zrakového vnímání, motorických schopností, paměti, sluchového vnímání, řeči, jazykových schopností a dovedností. Dochází k emočnímu rozvoji a také socializaci. Před dospělými stojí v tomto období nesnadný úkol dítě ve všech těchto oblastech vhodně stimulovat a rozvíjet a k tomu mohou pomoci právě knihy.

2.3 Proč si s dětmi číst

Jak uvádí Lepilová¹⁶, kniha se pro dítě stává jednou z možností, jak poznávat svět kolem sebe, ale i samo sebe, jak objevovat krásu jazyka, jak si rozšířit slovní zásobu i rozvinout fantazii a estetické citění. Stává se pro ně zdrojem citových zážitků, a proto k ní má velmi často kladný vztah.

Zejména v dnešním mediálním světě má kniha silnou konkurenci – současná média jsou velice přitažlivá, líbivá, podnětově jednoduchá a jednoznačná. Oproti tomu četba je náročná a vyžaduje, zejména u dětí, které ještě číst neumí, přítomnost blízké osoby. Přílehlavě to vystihlo děvčátko, které přišlo po hodině vyprávění pohádek za paní učitelkou se slovy: *Vaše pohádky mám mnohem raději než televizi. Když vyprávíte, vystupují mi obrázky ze srdce.* Dívka tak vyjádřila rozdíl mezi filmovými „fotografiemi“ a obrazy, které vyrůstají z vlastní fantazie¹⁷.

Pravidelné předčítání, vyprávění a práce s knihou u dětí:

- **Rozvíjí slovní zásobu** (aktivní i pasivní). Dvouleté dítě zná v průměru 272 slov, ve třech letech dosahuje již 896 slov. K největšímu nárůstu osvojených slov dochází ve věku od tří do šesti let, z cca 1 000 na 2 500, u některých dětí je slovní zásoba dokonce ještě o dost vyšší.¹⁸
- **Rozvíjí komunikační dovednosti.** Prostřednictvím předčítání a povídání si o přečteném dítě začíná chápat synonyma, antonyma, slova souřadná, nadřazená a podřazená, která jsou nezbytná pro správné pochopení textu.

15 REZKOVÁ, Vlasta. Děti a dospělí v procesu výchovy a vzdělávání. In: Václav MERTIN a Ilona GILLERNOVÁ, eds. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2015, s. 53–78.

16 LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!* Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

17 STREIT, Jakob. *Včelka Sluněnka: Proč děti potřebují pohádky*. S ilustracemi Evy KOUPOVÉ. Hranice: Fabula, 2013, s. 150. ISBN 978-80-87635-09-4.

18 PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky*. 1., Vývoj člověka do patnácti let. 4., nezm. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 180–181.

- Učí **soustředění, porozumění vyslechnutému textu, rozvoji myšlení, paměti, představitosti, fantazie a motoriky, pohotovějšímu vyjadřování myšlenek.**
- Při společném předčítání či prohlížení knih se dítě učí **porozumět konvencím**, ke kterým patří například orientace knihy, orientace na stránce, čtení zleva doprava atd.
- Společné čtení, rituály s ním spojené, počet knih v rodině a obecně podnětné rodinné prostředí, společné zážitky a společně trávený čas snižují i riziko dyslexie.
- Práce s dobře zvolenou knihou různých literárních druhů a žánrů kultivuje **citový, rozumový i estetický vývoj** dítěte, dává mu prostor pro integraci poznatků z různých oborů. Různorodost činností ovlivňuje celou osobnost dítěte. Práci s knihou si obsahy děti lépe zapamatují a snadněji pochopí souvislosti. Propojení knih s životem je ideální příležitostí. Kniha tak přispívá k všestrannému rozvoji jedince.
- Čtení se podílí i na rozvoji emoční inteligence. Dítě se čtením dostává do situací, které zpracovává, prožívá a konfrontuje se s nimi. Učí se prožívat různé emoce a orientovat se v tom, co která emoce znamená a jak ji lze přijatelně projevit.
- Trávníček¹⁹ říká, že **příběhy zprostředkované dítěti blízkými a důvěryhodnými lidmi** mu umožňují přivlastňovat si vnější svět, po bezpečných cestách opouštět ten vnitřní a být ve stále větším kontaktu se světem mimo jeho představu. Příběhy jsou přirozenou cestou k poznávání světa a rozvoji lidské citlivosti.
- Z mezinárodních výzkumů víme, že děti, které čtou v raném školním věku (i pozdějším) jen tak **pro radost**, dosahují lepších čtenářských výsledků i lepších výsledků v matematice^{20,21}. Z radosti vzniká touha po opakovaném prožitku, a tak lze už v raném dětství vytvořit chuť setkávat se s krásnou literaturou. Dítě, které poslouchá či čte ze zájmu a se zájmem, prohlubuje porozumění čtenému, u čtení vydrží déle a po jeho přečtení dosahuje lepších výsledků v navazujících činnostech²².
- Příběhy a pohádky jsou „nejpřirozenější a nejzajímavější **cestou za poznáním světa**“. Dávají dětem víru a naději v dobro, ukazují jim, že je správné za dobro bojovat, chránit slabé a odporovat zlu; vzájemně si pomáhat a důvěřovat. Nabízejí morální hodnoty bez moralizování⁴²³. Streit²⁴ považoval pohádky za stavební

19 TRÁVNÍČEK, Jiří. *Vyprávěj mi něco...: jak si děti osvojují příběhy*. V Příbrami: Pistorius & Olšanská, 2007. Scholares. ISBN 978-80-87053-07-2.

20 GUTHRIE, John T. a Allan WIGFIELD. Engagement and Motivation in Reading. In: Michael L. KAMIL, Peter B. MOSENTHAL, P. David PEARSON a Rebecca BARR, eds. *Handbook of Reading Research*. Vol. III. New York: Routledge, 2000, s. 403–422.

21 SCHIEFELE, Ulrich. Situational and Individual Interest. In: Kathryn R. WENTZEL and Allan WIGFIELD, eds. *Handbook of Motivation in School*. New York: Taylor Francis, 2009, s. 197–223.

22 MCPHAIL, Jean C., Joanne M. PIERSON, John G. FREEMAN, Julie GOODMAN a Arati AYAPPA. The role of Interest in Fostering Sixth Grade Students' Identities as Competent Learners. *Curriculum Inquiry*. 2000, vol. 30, issue 1, s. 43–70.

23 SVOBODOVÁ, pozn. 4, s. 15.

24 STREIT, pozn. 17, s. 121.

kameny lidské duše – dítě, které má nouzi o pohádky, bude „brzy staré“, vytrženo do vnějšího realismu. Doplňuje, že „[j]eho duševní život, jeho fantazie v sobě neponese vnitřní bohatství jako živnou půdu pro harmonické a radostné bytí, které mívají děti, jež v daný čas dýchaly ve světě pohádek“.

- Dosažení tohoto cíle se může podařit při **spolupráci rodiny, školy a knihovny**: rodiče své dítě inspirují a motivují k četbě již od útlého věku, škola je naučí technice čtení a povinnosti číst a knihovna jim nabízí „možnost číst si“ pro radost a zábavu²⁵.

2.4 Co si s dětmi číst

Při výběru literatury pro děti často vycházíme z knih, které přirostly k srdci nám, když jsme byli malí. Současný knižní trh však nabízí mnoho krásných publikací, které jsou určeny dětem již od narození, vznikají pečlivě, s láskou a respektujícím vývojové charakteristiky dětí.

Jak se ale v současné dětské literatuře, která se řídí požadavky knižního trhu a v níž kvantita mnohdy převládá nad kvalitou, zorientovat? Snažme se vyhnout nakladatelstvím, která vydávají tituly spojené zejména s televizní a filmovou produkcí, byť se tyto tituly mohou jevit jako poutavé. Při výběru knih bychom neměli sahat k podbíživým, všeobecně líbivým, kýchovitým ilustracím, které pracují s psychologickými triky – například u zvířat jsou to nepřirozeně velké oči a proporčnost těla či nereálné a křiklavé barvy. Měli bychom mít na mysli, že **pro děti jsou většinou knihy prvním uměleckým zážitkem** a dítě by mělo být schopno, až vyroste, rozlišovat mezi nevalnými, falešnými a skutečnými hodnotami. Už od malička bychom v dětech měli formovat vkus, protože vkus je dovednost a může se brousit, zušlechťovat, rozvíjet. Ilustrace je speciální obrazový doprovod knih pro děti, je významově mnohem podstatnější než u knih určených dospělým čtenářům. Ilustrační složka je pro dítě obvykle první a emočně důležitý aspekt, který ho zaujme²⁶.

Již **malé děti jsou sofistikovanými čtenáři ilustrací** – rozumějí náladám i emocím v knize (teplé barvy signalizují mír, klid, lásku; studené nebezpečí nebo život). Umí také dobře číst čáry a tahy. Šikmé značí pohyb a bezpečí, špičaté a ostré čáry nebezpečí nebo bolest, klikaté a oblé čáry zase bezpečí a klid. Pokud je například postava namalována s oblými křivkami, děti poznají, že se jedná o kladnou postavu. Naopak kočka, která má naježené chlupy (je znázorněna ostrými čarami), pro děti značí nebezpečí. Velice dobře jsou schopny rozpoznat také emoce jednotlivých postav. V této oblasti se můžeme naopak obohatit my od dětí a společně s nimi se vydat na fascinující cestu příběhem například beztextové knihy.

První setkání dítěte s knihou bývá prostřednictvím **leporela, obrázkové knížky či knížky-hračky**, kde výtvarný projev figuruje bez textu či s minimem textu.

25 PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

26 REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

Tato forma nejlépe vyhovuje úrovni motorického a psychického vývoje nejmenších dětí. Později jim nabídneme publikace, v nichž sice dominuje výtvarná složka, ale slovo se dostává do popředí, zpravidla jako stručný doprovod k obrázkům, například příběhová lepoprela. Za základ jsou považována také lidová říkadla, jednoduché písničky, rozpočítadla. Následně jim nabízíme knížky, v nichž jsou výtvarná a textová složka ve vzájemné rovnováze a v nichž se již uplatňují specifické literární žánry, například knížky veršů, drobná vyprávění ze života dětí, pohádky. Zvláště u dětí do tří let věku jsou oblíbené kumulativní, řetězové pohádky (*O kohoutkovi a slepičce; O koblížkovi; O veliké řepě; Boudo, budko; Jak dědeček měnil, až vyměnil* atd.), v nichž dochází k opakování stejných dějových úseků a prvků (pro děti předvídatelné), slouží k rozšiřování slovní zásoby a rozvoji paměti. Určitě bychom neměli zanedbávat ani žánry věcné literatury a encyklopedie. Tyto knihy motivují děti k samostatnému vzdělávání a poznávání reality. Zvláště dnešní děti jsou náročnými čtenáři a neuspokojí je jen tak obyčejná kniha. Na popularitě nabývají interaktivní knihy, publikace, se kterou může dítě, ať už za pomoci nových technologií, či bez nich, určitým způsobem komunikovat – kniha na něj reaguje. Tento typ publikace dítěti poskytuje nový rozměr při čtení a prohlížení knih – mohou to být různé hmatové knihy, knihy se zvuky, prostorová lepoprela, obrázkové knihy se skrytými objekty nebo lupami.

Rozhodně je dobré nabízet dětem vhodné knihy, kvalitní, o kterých víme, že by je mohly zaujmout svým tématem a zpracováním. Na druhou stranu již od útlého dětství bychom měli dětem nechat volnou ruku při výběru knih, protože mezinárodní výzkumy ukázaly, že **žáci, kteří si knihy vybírají sami nebo čtou knihu oblíbeného autora, dosahují lepších výsledků** než ti, kterým knížky vybírají rodiče, nebo ti, kteří čtou to, co jejich spolužáci. Nechte tedy výběr na dětech – ale vy máte možnost ovlivnit, z jakých knih budou v tomto útlém věku vybírat. Kvalitní publikace najdeme jak mezi osvědčenou klasikou, tak mezi současnou knižní produkcí, zejména takových nakladatelství jako 65. pole (edice Políčko), Albatros, Baobab, Běžiliška, Host, Labyrint (edice Raketa), Meander (edice Modrý slon), Mladá fronta, Paseka, Pasparta, Petrkov, Portál, Thovt, Triton či Verzone.

2.5 Jak rozvíjet u dětí do tří let čtenářství

Předpokladem celoživotní cesty k rozvinuté čtenářské gramotnosti je **čtenářsky podnětné prostředí**, tj. že se doma nachází kvalitně a pestře vybavená knihovna včetně dětských knih, navštěvují se knihovny a dětem se pravidelně předčítá.

Ačkoliv číst si můžeme v podstatě kdekoliv a kdykoliv, dítě by mělo mít vyhrazené **klidné místo**, kam se s knihou může „schovat“ a samo si „číst“, prohlížet si knihu, prožívat příběh. Samozřejmě by měla být knihovna nebo alespoň polička s dětskými knihami v jeho výši tak, aby si mohlo kdykoliv během dne samo vzít knihu, s níž by se chtělo seznámit. Toto místo můžeme doplnit i vhodnými artefakty – záložkami do knih, maňásky apod.

Protože u dětí kojeneckého i batolecího věku funguje jako způsob uchovávání informací nápodoba, je vhodné být dětem čtenářským vzorem – měli bychom si sami co nejčastěji číst – kvalitní knihy i tiskoviny – a na různých místech. Můžeme si tak krátit dobu čekání na autobus nebo ve frontě na poště. To, že dítě vidí, že si dospělí či sourozenci (zejména osoby, kterých si dítě váží a vnímá je jako svůj vzor)

čtou, že jim čtení přináší radost, pohodu, nové informace, je jedním z důležitých podnětů hodných nápodoby – děti chtějí dělat věci, které dělají dospělí a starší sourozenci, proto i ony začnou knihu přímo vyžadovat.

V období do tří let věku je nejúčinnější metodou podpory čtenářství **předčítání** – dítě se tak učí principům čtení a je ke čtení motivováno. Předčítání je potom spojeno s radostí z příběhu, informací či ilustrací a spoluprožíváním této radosti s dospělým. **Předčítání knih před zahájením povinné školní docházky má pozitivní vliv na školní výsledky žáků.** Čím častěji rodiče svým dětem v předškolním věku četli, tím lepších výsledků v testech žáci dosahují^{27,28,29}. Při předčítání dětem využíváme tzv. **interaktivní čtení** (tj. čtení, do kterého se snažíme zapojit děti). Je charakteristické používáním doprovodných gest a pohybů. Například v okamžiku, kdy dítě vidí na stránce v knize velkého slona, můžeme roztáhnout ruce k označení „veeeelký“, když mluví o velkém slonovi. Když si prohlédneme knihu o zvířátkách, doprovázíme obrázek zvířete tím, že zvíře označíme slovem (například koza, koník, pejsek, kočka) a uděláme charakteristický zvuk. Je vhodné vyzdvihovat spojitost mezi obrázky a textem, vytvářet pauzy, aby dítě mohlo doplnit příběh, pokud pohádku slyšelo mnohokrát, atd. K vyzdvížení důležitých částí textu je během čtení vhodné používat přehnanou intonaci a přízvuk. Čteme si s dětmi knihy odpovídající současné úrovni jejich slovní zásoby, ale obsahující i některá slova, která jsou pro děti nová. To jim umožňuje rozšiřovat si jejich schopnost domyslet význam slov. Nová slova začnou děti brzy aktivně používat.

Při předčítání či prožívání knih je nesmírně důležitá **přítomnost rodiče** (fyzická blízkost; vzor toho, jak se ke knihám chováme; zprostředkovatel knih a průvodce příběhu) a příležitost si s ním o přečteném povídat, **sdílet svou radost, zážitky a prožitky z četby.**

Někdy se ukazuje, že ještě lepší je **vyprávět dětem příběh vlastními slovy** než ho číst. Proč chce dítě opakovaně vyprávět pro něj již známou televizní pohádku či večerníček? Trávníček³⁰ uvádí, že dítě některé věci lépe pochopí prostřednictvím vyprávěče, který je posluchači blízký, dává věcem řád a pomáhá je uspořádat do logického sledu událostí. Zprostředkovaným vyprávěním se rozvíjí a posiluje vztah mezi posluchačem a mluvčím, upevňuje se jejich vzájemné spojení, což patří mezi hlavní funkce vyprávění. Pro dítě do tří let věku je důležité vyprávět vlídným tónem a vyprávění doprovázet mírnými gesty a četným opakováním podobných motivů. Slovy Streita³¹: „Kdo jednou začne, toho dítě samo povede tak, aby to dokázal. Chce to jen odvalu a dát se do toho!“

27 KRAMPLOVÁ, Iveta a kol. *Národní zpráva PIRLS 2011*. Praha: Česká školní inspekce, 2012. Dostupné také z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS/Narodni-zpravy/Narodni-zprava-PIRLS-2011>

28 JANOTOVÁ, Zuzana, Denisa TAUBEROVÁ a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016: národní zpráva*. 1. vyd. Praha: Česká školní inspekce, c2017. Dostupné také z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Mezinarodni-setreni-PIRLS-2016-Narodni-zprava>

29 *Čtenářská gramotnost ve výuce*, pozn. 6.

30 TRÁVNÍČEK, pozn. 19.

Zásadní význam při čtení mají také čtenářské rituály:
Máma (čte časopis, dítě se k ní přitulí): Petře, protože sis dneska tak hezky hrál, můžeš si teď pustit audiopohádku.
Petrík: Maminko, já bych tak rád slyšel tu pohádku od tebe.
Máma: Ale jdi, na desce to přece vyprávějí mnohem líp než já.
*Petrík: Jenže deska mě při tom nevezme na klín, maminko!*³²

Při čtenářském rituálu je právě nesmírně důležitý tělesný kontakt (například vzít dítě na klín), při němž se s dospělým rozvíjí pozitivní citové vazby. I když dětem pustíme umělecký přednes audiopohádky, chybí jim tělesný kontakt, práce s textem apod.

V rodině můžeme využít také **významné dny** spojené s knihami – knihy jsou vhodným dárkem pro dítě k svátku, narozeninám či Vánocům. 14. února neslavíme jen den sv. Valentýna, ale také Mezinárodní den darování knih (International Book Giving Day), kdy můžeme dětem či celé rodině věnovat knihu či někoho jiného společně s dětmi obdarovat. Celý březen je označován jako měsíc knih a čtenářů, na 2. dubna připadá Mezinárodní den dětské knihy (International Children's Book Day) a poslední neděle před adventem je vyhrazena Dni pro dětskou knihu.

I když je předčítání spojené se čtenářskými rituály důležité, ne vždy stačí. Je vhodné s knihou, příběhy, novými slovy dále pracovat. Při prohlížení či čtení knih můžeme proces přerušovat tím, že dítěti klademe vhodné otázky k obálce, ilustracím, textu, **vtaňovat je do procesu čtení**, čímž se zvyšuje jejich motivace se ke knihám znovu vracet a efektivně rozvíjet osobnost. Měli bychom myslet na různé druhy motivací, protože každé dítě je jiné a každé osloví něco jiného (někdo bude nadšeně kreslit obrázky z přečtené knihy, jiný společně s námi dramatizovat příběh). Ale vždy bychom měli myslet na všestranný rozvoj dítěte, tj. využívat všech oblastí estetické výchovy pro vyjádření dojmů, pocitů a prožitků (činnosti hudební, výtvarné, dramatické s využitím prstového divadla, doma vytvořených maňásků apod.).

V počáteční fázi čtení můžeme zjišťovat, co již dítě o daném tématu ví (můžeme ho vést k předvídaní, tj. odhadování toho, o čem kniha bude, zda se mu bude líbit). V průběhu čtení klademe otázky (*Co se to tu děje? Bojíš se? Jak to bude asi pokračovat?*). Snažíme se propojovat knihu, příběh s životem dítěte a s tím, co už zná. Propojováním textu se svými zkušenostmi si dítě více zapamatuje a prožívá příběh s větším porozuměním (*Podívej se, ta holčička má také doma kočičku jako ty.*). Klademe rovněž otázky, které směřují dítě k hledání souvislostí mezi příběhy (*Přineseš mi knížku, ve které byla také postava lišky? Přečteme si ji?*). V závěrečné fázi se ptáme dítěte na to, jak se mu kniha líbila, necháme ho vrátit se k libovolnému místu knihy, které ho zaujalo. Propojujeme také nové informace (například nová slova) s dosavadními znalostmi a zkušenostmi.

Dále se nabízí následná **společná práce s knihou** – člověk si něco snadněji zapamatuje, je-li řeč doprovázena pohyby a dalšími zážitky³³. Proto se doporučuje

31 STREIT, pozn. 17, s. 153.

32 STREIT, pozn. 17, s. 151.

33 Viz blíže Kieferovy experimenty popsané v SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014, s. 160–164. ISBN 978-80-7294-872-7.

využívat četbu propojenou se zážitky. Jako užitečné se jeví i to, pokud rozvineme herní aktivity na téma z knížek, které s dítětem sdílíme, a mluvíme s ním o příbězích, které slyšelo. Tyto příběhy se dají vhodně zařadit i do společných denních aktivit. Důležité je klást důraz na tvořivý vztah dítěte k četbě, na způsob, jakým se ono samo stává spoluúčastníkem čteného.

Písmena a piktogramy, obrázky jsou všude kolem nás a příběhy také. Děti si mohou společně s dospělými vyrobit vlastní papír a poté z něj knihu, například *Kdo jsem já*, kde si ukládají, jaká zvířata, barvy, pohádkové postavy mají rády, otiskují si sem své ruce apod. Společně již s malými dětmi si můžeme také vyrobit jednoduché leporelo nebo knihu – děti se tak dozvědí, jak se kniha vyrábí, a samy se stávají spisovateli, ilustrátory, grafiky, vydavateli.

Vždy bychom měli vycházet z přirozeného zájmu dítěte o knihy a předčítání – nikdy je nenutit, avšak podporovat, pokud o ně projevují zájem.

2.6 Praktická doporučení

Závěrem mi dovoluťe uvést několik tipů, které můžete využít k rozvoji základů čtenářství již u dětí do tří let věku:

- Obklopte děti **kvalitními knihami**, časopisy a dalšími vhodnými dokumenty.
- Nechte dětem zvolit si knihu **podle vlastního výběru**.
- Nabídněte dětem **klidné a útulné místo** ke čtení či prohlížení knih, kde mají možnost se „začíst“, ponořit se do příběhu a vychutnat si ho.
- Udělejte si **každý den** čas na předčítání.
- Vytvořte si společný **čtenářský rituál**. Společný čas nad knihou je jeden z nejkrásnějších okamžiků pro děti i dospělé.
- Buďte pro dítě **čtenářským vzorem** – sami čtete a neskrývejte své nadšení pro knihy a z prožitků přečteného.
- Pravidelně **navštěvujte knihovnu**, divadlo, specializované pořady pro děti.
- Iniciujte **společné čtení**, pravidelné rozpravy nad knihami a časopisy, sdílejte své zážitky z četby, ale nepodsouvejte jim odpovědi na své otázky. Buďte s nimi v dialogu. Sdílená radost při čtení nejen umožní rodičům trávit čas s dětmi smysluplně, ale také podporuje mezilidské vazby a rozšiřuje slovní zásobu dětí.
- Umožněte dítěti **prožít si knihu** prostřednictvím různých metod práce s ní.
- Kupujte dítěti **knihu jako vzácný dárek** u příležitosti svátku, narozenin, Vánoc a dalších významných dnů. Můžete jim také předplatit kvalitní dětské časopisy.
- Pěstujte u dětí **lásku ke knihám a ke čtení** již od narození.

Dítě, které je obklopeno knihami a časopisy, žije v rodině, kde se čte a o přečteném mluví, tj. vyrůstá ve čtenářsky podnětném prostředí, má lepší předpoklady pro zvládnutí čtení a psaní a zejména k tomu, že bude číst s porozuměním rozmanité texty a bude číst s radostí i v dospělosti, ať už za účelem prožitku různých dobrodružství nebo získání informací.

3 Cíle projektu a základní podmínky účasti

3.1 Cíle projektu

Nejprve si stručně připomeňme, jaké jsou cíle projektu S knížkou do života (Bookstart), který je zaměřen na vzdělávací, sociální, citový, kulturní a kreativní rozvoj dítěte v rodině již od jeho narození:

- podpořit rozvoj verbálních schopností dětí a jejich imaginace, zlepšit jejich vztah ke knize a čtení;
- dovést rodiče k pochopení významu čtenářských dovedností pro rozvoj dítěte i jeho budoucnost (tzn. že jednou z nejdůležitějších věcí, jež mohou udělat pro své děti, je věnovat jim od nejútlejšího věku svůj čas a strávit jej společně nad knihou);
- poradit jim, jak to dělat správně (metodickou radou, praktickou pomocí) a nabídnout podpůrné služby knihoven, prostor pro sdílení s ostatními rodiči atd.;
- orientovat rodiče v nabídce kvalitní literatury pro děti;
- inovovat a rozšířit služby knihoven pro nejmladší děti a pro rodiny;
- vytvořit novou čtenářskou komunitu.

Těmto cílům by měl být podřízen nejen akt předávání knižních dárkových sad rodičům novorozenečným dětem, ale především aktivity, jež knihovny pro tuto cílovou skupinu připravují. **Nejde tedy jen o zábavné akce pro batolata, ale především o podporu jejich pregramotnosti a také o vzdělávání, motivování a podporu jejich rodičů v tom, aby tuto pregramotnost a komunikační schopnosti svých dětí nadále trvale a vhodně rozvíjeli.** Aktivity s dětmi v knihovnách tedy slouží i jako metodické a didaktické metody výcviku rodičů. Ke stejným cílům by měly napomáhat výstavky knih, seznamy doporučené literatury i konzultace k problematice četby a čtenářství a informace o službách knihovny, které aktivity doprovázejí, resp. by vždy měly doprovázet. Jde totiž i o to přesvědčit rodiče, že knihovny a knihovníci „vědí, jak na to“, a vytvořit vzájemný vztah důvěry ve smysluplnou spolupráci ve prospěch dítěte a rodiny.

Právě v knihovnách, kde se toto podařilo, kde smysluplnost aktivit, vstřícnost, profesionalita a odbornost personálu i přizpůsobené prostředí přesvědčily rodiče a vzbudily jejich zájem, byl projekt nejuspěšnější. Rodiče s dětmi k nim přicházejí opakovaně, jejich počet roste, vzniká nová zájmová komunita zaměřená na čtenářskou gramotnost a komunikační dovednosti dětí (a další společné zájmy), někde dokonce rodiče přicházejí s novými náměty či požadavky. K úspěšnosti přispívá například i pravidelnost těchto akcí, případně jejich četnost (výrazně převyšující povinné čtyři akce ročně, viz blíže kap. 3.2).

Co a jak tedy udělat, abychom byli v projektu úspěšní? V následující části příručky nejprve shrneme základní podmínky účasti v projektu a následně se pokusíme stručně odpovědět na nejčastější otázky k jednotlivým fázím a parametrům projektu.

3.2 Základní podmínky účasti

Do projektu se mohou přihlásit pouze **knihovny, které jsou institucionálními členy SKIP**.

Přihlášením do projektu a závaznou objednávkou dárkových sad (vždy v předepsaném termínu, který je zveřejňován v elektronické konferenci Andersen³⁴, na webu projektu a doplňkově dalšími komunikačními kanály) se knihovna zavazuje k realizaci následujících aktivit:

- jednání o **spolupráci s obcí**;
- **odebrání dárkových sad**;
- **předání dárkových sad** rodičům novorozenců při vítání občánků nebo na speciálním vítání občánků v knihovně v průběhu kalendářního roku;
- budování/zajištění **odpovídajícího fondu literatury** pro rodiče a děti (do tří let, do šesti let) v knihovně;
- uspořádání (minimálně) **čtyř relevantních akcí za rok**³⁵;
- **zvyšování kvalifikace** v této oblasti;
- postupné **přizpůsobování prostředí knihovny** pobytu malých dětí (přebalovací pult, zázemí po maminky, dětský koutek atd.);
- postupné **budování komunit** (klubů, kroužků, skupin) rodičů a dětí z projektu;
- **dokumentace aktivit** v rámci projektu a informování o nich (nejméně jednou ročně);
- **propagace** projektu a aktivit v obci;
- **udržitelnost projektu** minimálně po dobu šesti let (dovedení dětí do 1. třídy základní školy).

Dětský koutek (zdroj: Městská knihovna Jáchymov)

34 Adresa konference je andersen@konference.cvut.cz. Přihlášení do konference probíhá prostřednictvím předsedy SKIP, Mgr. Romana Giebische, Ph.D. (e-mail: roman.giebisch@nkp.cz).

35 Především tzv. dopoledne s knížkou, viz blíže metodika v *Bulletin SKIP*, pozn. 3.

4 Praktické rady pro účastníky projektu

Praktické rady jsou uspořádány podle hlavních kroků, které knihovna jako účastník projektu podniká. Těmito kroky jsou:

- oslovení starosty;
- přihlášení se do projektu;
- příprava dárkových sad;
- předání dárkových sad;
- pozvání na akce;
- příprava akcí;
- příprava dětského koutku;
- získání partnerů;
- zajištění dobrého fondu.

Kroky jsou zhruba uspořádány podle doby své realizace, většina dílčích aktivit však může probíhat a probíhá souběžně, popř. průběžně v rámci celé doby realizace projektu.

V závěru kapitoly je doplněno doporučení, jak a kde je možné získat další rady vztahující se k projektu.

4.1 Oslovit starostu

✓ Kdy začít jednat?

Oslovit starostu je třeba **co nejdříve**, aby bylo možné zahrnout požadavek do rozpočtu – nejlépe v jarních měsících předchozího roku, například tedy v dubnu 2019 pro účast v roce 2020.

✓ Jak jednat?

Nevíce se osvědčuje **osobní jednání**. Neváhejme, navštívme starostu i zastupitele, resp. uvolněné funkcionáře (čím více lidí pro projekt nadchneme, tím lépe), vysvětleme principy a smysl projektu, požádejme o podporu finanční i morální, dohodněme systém předávání dárkových sad, pokud bude vázán na vítání občánků či jinou aktivitu města. Ve větších městech bývá pro tuto oblast i poradní orgán (například komise pro občanské obřady) – s ním lze dohodnout spolupráci.

✓ Jak zdůvodnit důležitost a význam projektu?

Projekt byl zahájen, protože dětští psychologové, neurologové, pedagogové i logopedové stále častěji zdůrazňují, že intenzivní slovní komunikace a čtení, resp. předčítání dětem již od kojeneckého věku u nich později vede k lepší gramotnosti, větší představitosti i bohatší slovní zásobě. **Pokud se tedy s dětmi hodně mluví a čte již v průběhu prvních tří let jejich života, kdy se jejich řečové centrum intenzivně rozvíjí, děti dříve mluví, čtou i píší, jsou lepšími čtenáři a později i studenty.** Vyhnou se tak eventuálním problémům s vnímáním a chápáním mluveného slova či potížím s vyjadřováním, které může způsobovat

nahrazování verbální (slovní) komunikace komunikací vizuální (obrázky, filmy, televize, tablety apod.). Děti sice v raném věku nemluví, ale velmi intenzivně a jako by „mimochodem“ se učí spoustu věcí. Pokud tedy nejmenším dětem hodně čteme a povídáme si s nimi, připravujeme jim lepší start do života.

Knihovny chtějí prostřednictvím projektu podpořit dětskou čtenářskou gramotnost a zároveň přesvědčit rodiče, že to nejlepší, co mohou udělat pro budoucnost svého dítěte od nejučtějšího věku, je věnovat mu svůj čas a strávit jej společně nad knihou (prohlížením, čtením, povídáním, zpíváním). Současně jim chtějí poradit, jak to dělat správně (metodickou radou, praktickou pomocí), a nabídnout jim podpůrné služby, prostor pro sdílení s ostatními rodiči atd. Zároveň pomohou orientovat rodiče v nabídce kvalitní literatury pro děti. Navíc touto cestou inovují a rozšiřují své služby další uživatelské skupině: nejmladším dětem a jejich rodinám, může tedy vzniknout nová čtenářská komunita. V řadě knihoven se to již podařilo. Při jednání je dobré zdůraznit důležitost čtení s malými dětmi i fakt, že pokud se obec bude o své nejmenší starat, rodina v obci zůstane. Připomeňme, že náš projekt zvyšuje sounáležitost občanů s místem, kde žijí, a také propojování generací, zapojování dobrovolníků a ostatních občanů do projektu. Argumentaci můžeme podpořit dobrým příkladem knihoven z blízkého okolí (vhodným odrazovým můstkem může být seznam knihoven v příloze č. 1 této příručky).

Nezapomeňme pak **představitelé obce na obřady vítání zvat** (nenechme se odradit tím, že nepřijdou) a **podávat jim informace o tom, jak projekt probíhá**, kolik setkání se za rok uskutečnilo nebo jaké programy byly připraveny.

4.2 Přihlásit se do projektu

✓ Kdy se přihlásit?

Do projektu je možné se přihlásit po projednání účasti se zřizovatelem a zjištění základních údajů o populaci na matrice. Pokud proběhnou jednání se zřizovatelem dobře, obvykle dostane knihovna přihlášení za úkol, tudíž přihlásí knihovnu (obec) podle stanovených pravidel. Je třeba **se přihlásit nejpozději do termínu, který vyhlásí pro konkrétní kalendářní rok SKIP**. Proto je nutné sledovat web SKIP³⁶ a zejména web projektu³⁷.

✓ Jak se přihlásit?

Způsob přihlášení je pravidelně zveřejňován na webu projektu se všemi pokyny; tato i další informace proběhnou **těž v elektronické konferenci Andersens**³⁸ (účast v ní je proto nezbytná).

---

36 Projekt S knížkou do života (Bookstart). *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. Praha: SKIP, c2010–2018 [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/aktuality/projekt-s-knizkou-do-zivota-bookstart>

37 Pravidla projektu a podmínky účasti. *Bookstart: S knížkou do života* [online]. [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <http://www.skknizkoudozivota.cz/pravidla-projektu-a-podminky-ucasti/>

38 Viz blíže pozn. 34.

Postup přihlášení do projektu je nutno dodržet přesně. Pokud nepřijde potvrzovací e-mail, že naše přihláška byla zaevidována, doporučuje se na kontaktní adrese ověřit, zda přihlášení proběhlo. Do projektu se přihlašujeme **každý rok znovu** – přihlášení platí vždy na konkrétní rok. Přihlašujeme se i v případě, že v daném roce nebudeme odebírat dárkové sady, protože nám zbyly z roku předchozího.

✓ Kolik dárkových sad objednávat?

Ihned po projednání projektu u zřizovatele (pokud máme jeho příslib, že projekt podpoří) je užitečné zahájit **jednání s matrikou**. Na matrice potřebujeme zjistit statistické údaje o porodnosti v obci a její trendy, abychom mohli odhadnout počet dárkových sad na konkrétní rok. (Údaje je možné získat i na webu Českého statistického úřadu³⁹.)

Je třeba mít na paměti, že **nikdy nebudeme potřebovat tolik sad, kolik se v obci narodí miminek**. Na vítání občánků chodí v průměru 50 % nově narozených miminek s rodiči. Pokud je budeme zvát na předávání dárkových sad v knihovnách, lze očekávat přibližně stejnou účast. Na druhé straně pokud objednáme více sad, nic se neděje, uplatníme je v příštím roce. **Malá rezerva** je tedy spíše vhodným rozhodnutím.

4.3 Připravit dárkové sady

✓ Kdy dostanu centrální dárkové sady?

Distribuce sad probíhá v podzimních měsících kalendářního roku, v němž proběhlo přihlášení do projektu a objednání sad, aby předávání sad mohlo probíhat ihned od ledna následujícího kalendářního roku.

✓ Co by mělo být v dárkové sadě?

V dárkovém balíčku, který může být předáván například i v reklamní tašce knihovny, **musí být centrálně distribuovaná zkompleťovaná sada v dodaném obalu**; v současné době je to knížka pro děťátko, knížka s radami a doporučeními pro rodiče, seznamy doporučené literatury pro nejmenší děti, audiokniha pro děti a originální obal⁴⁰. Kromě toho **může knihovna** k sadě **doplnit vše, co uzná za vhodné a co je vázáno na čtení** (například leporelo pro dítě, propagační materiály knihovny i vhodné hračky), a **musí** do něj vložit bezplatnou čtenářskou legitimaci do knihovny (nebo poukaz na ni) pro děťátko, pro rodiče nebo pro rodinu – záleží na praxi konkrétní knihovny. O jakou legitimaci půjde a jaká bude její **platnost, je na volbě knihovny**. V praxi se často využívá legitimace pro děťátko na období od jednoho roku do tří let. Pokud rodiče takový průkaz do stanoveného období aktivují, tj. začnou půjčovat dítěti knížky, může být platnost (bezplatné) legitimace prodloužena na delší období, například do šesti let věku dítěte, do patnácti let věku dítěte nebo jinak (záleží na rozhodnutí knihovny).

39 *Databáze demografických údajů za obce ČR* [online]. Praha: Český statistický úřad, Aktualizováno dne: 02.05.2018 [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

40 V roce 2018 jako obal posloužila taška.

✓ Kdy mám sady připravit?

Sady je vždy třeba připravit včas, aby bylo možné je předávat při první příležitosti, tedy například při prvním vítání občánků v obci.

✓ Zkušenosti z praxe

Přidávám z naší praxe: do setu přidáváme pouze papírový dárkový poukaz a teprve při první návštěvě knihovny je tento poukaz vyměněn za plastový průkaz (zdarma 0–6 let, výpůjčky na tento průkaz musí korespondovat s tématem).

Knihovna města Ostravy

4.4 Předat dárkové sady

✓ Kde předávat sady?

Možností je víc – sady lze předávat při vítání občánků, na speciální akci v knihovně nebo i při jiných příležitostech.

Doporučujeme je předávat přímo při vítání občánků, které pořádá obecní úřad. Lze je předávat:

- oficiálně **v rámci slavnostního programu**, který pořádá obecní úřad (lze připravit i rozsáhlejší program zahrnující například vystoupení dětských čtenářů, recitaci nebo zpěv, vždy však po dohodě s obecním úřadem);
- **mimo hlavní program**, například individuálně při odchodu jako rozloučení s programem.

Na předání stačí několik vět, například: „Gratulujeme k narození děťátka, předáváme dárek knihovny a zveme vás do knihovny na program pro rodiče a děti, pozvánku máte v dárkovém balíčku.“ Problémem může být nevěle obecního úřadu připustit knihovnu do programu z časových či jiných důvodů.

Není-li možné sady předávat při vítání občánků, můžeme uspořádat **speciální přivítání občánků v knihovně**. V tomto případě si upravíme čas i program podle svých možností. Problémem v tomto případě bude především individuální oslovení rodičů. Matrika či obecní úřad mohou argumentovat ochranou osobních údajů (GDPR). Obecné oslovení (rozhlasem, místním tiskem/zpravodajem, letáky do schránek, vývěskami v knihovně a na dalších místech) může být buď neefektivní (informace se nedostane ke správným adresátům), nebo naopak může přijít k adresátům nesprávným, případně může naopak pozitivně zareagovat více adresátů, než se nám pak vejde do knihovny.

V praxi se mohou vyskytnout ještě následující případy:

- **vítání občánků obecní úřad realizuje přímo v knihovně** (knihovna pak má logicky i příležitost předat své dárky);
- **knihovna předává sady přímo v porodnici** (tento způsob předávání je však velmi náročný);
- **knihovna předává sady v prostorách některého partnera**, například v mateřském centru (problémem je nutnost přizpůsobit se programu/akcím partnera).

Doporučujeme projednat spolupráci s obecním úřadem, resp. obcí (jde především o jejich zájem) a využít oficiálního vítání občánků.

✓ Kdy předávat sady?

Od roku 2019 by měly být sady v přihlášených knihovnách k dispozici již koncem předchozího kalendářního roku, můžeme je tedy předávat **po celý rok v termínech vítání občánků nebo vlastních akcí knihovny**.

✓ Zkušenosti z praxe

My sety předáváme na radnici na obřadu Vítání občánků. Pro rodiče, kteří se nechťejí tohoto obřadu účastnit, máme možnost předání setu v knihovně při slavnosti Setkání miminek. Všechny rodiče nám oslovuje matrika, takže všichni tuto informaci mají. Vítání občánků probíhá mimo knihovnu, ale vůbec to nevádí, protože mnohdy jsou tam lidé, kteří by na slavnost do knihovny nešli, ale po rozbalení setu do knihovny přicházejí a přihlásí se. Funguje to však i opačně – někteří rodiče zase nechťejí jít na úřad. Někteří rodiče se účastní obou akcí (set však dostávají pouze jednou). Formu obojího předání (radnice i knihovna) považují za nejlepší možnou – daří se tak oslovit téměř všechny rodiče. Nevýhoda: nutnost hlídání, kdo už set dostal a kdo ne, ale to jde zvládnout. A také, že na Setkání miminek musíme čekat poměrně dlouho, než se naplní. Původně jsme si dávali strop na tuto akci deset miminek, ale nyní uvažujeme o komorním provedení pro tři miminka. Zatím to však nemáme vyzkoušeno.

Městská knihovna Sedlčany

4.5 Pozvat na akce

✓ Koho pozvat?

Ideální stav je pozvat **všechny rodiče novorozenců s novorozеныmi dětmi**. V malých obcích se to může podařit, ve větších městech spíše ne, naším cílem však je oslovit **co největší skupinu** těchto adresátů. Minimálně by to měli být všichni, kdo od nás dostali dárkové sady.

✓ Jak pozvat?

Vzhledem k výše uvedenému je dobré připravit do dárkové sady rovnou buď konkrétní, nebo obecnou pozvánku.

Konkrétní pozvánka je pozvánka na cyklus (minimálně čtyř akcí, jak předepisuje projekt), které ten rok budeme v rámci projektu připravovat, **včetně konkrétních dat**.

Obecná pozvánka neobsahuje data, jen obsah (co se na akcích bude odehrávat), případně může být doplněna o pozvání do knihovny jako místa přátelského pro tuto skupinu.

Ať zvolíme kteroukoli formu, je pak třeba **pozvání zopakovat před akcí** (neleze počítat s tím, že si všichni rodiče pozvánku schovají nebo že nezapomenou). Je velmi pravděpodobné, že na naši akci nepřijdou všichni – všichni nechodí ani na vítání občánků. Účast bude záviset na kvalitě naší nabídky a intenzitě propagace. Rodiče musejí mít pocit, že naše akce je přesně to, co potřebují, že se zde dozvedí informace důležité pro sebe i vývoj a rozvoj děťátka, že o děťátko bude postaráno, že budou mít příležitost i čas si popovídat se spřízněnými osobami.

Pokud jde o formu pozvání, **první pozvánka bude jistě tištěná**, může mít i slavnostnější podobu. **Distribuci konkrétních pozvánek na akce** přizpůsobíme našim podmínkám a zvyklostem. Můžeme využít například:

- pozvánky do schránky;
- plakátky vyvěšené tam, kde se lidé scházejí, tedy v obchodě, na obecním úřadě, v čekárně ordinace dětského lékaře nebo například ve škole;
- obecní rozhlas;
- radniční zpravodaj;
- web knihovny;
- elektronickou poštu;
- Facebook (stránku knihovny nebo přímo skupinu maminek);
- ústní pozvání.

Jen **nezapomeňme, že jde o novou skupinu uživatelů, která s knihovnou ještě nemusí mít zkušenost.**

✓ Kdy pozvat?

První **pozvání spojíme s předáváním dárkové sady. Konkrétní pozvánku** na akci pak pošleme s dostatečným, ale ne přehnaným předstihem, tedy **dva až tři týdny před vlastní akcí**. Každá knihovna však jistě má svůj osvědčený princip zvaný na akce, půjde jen o to sladit ho s touto konkrétní skupinou.

✓ Na kdy pozvat?

Je dobré si uvědomit, že rodiče s dětmi přicházejí na naše akce **nejčastěji od půl roku věku dítěte** (většinou spíše později), a tomu přizpůsobit i data akcí. Je-li tedy v obci zvykem vítání občánků jednou ročně (například v lednu), pozveme rodiče poprvé na pozdně jarní či letní setkání (například květen, červen). Budou to rodiče s rozdílně starými dětmi, ale všechny už budou v odpovídajícím věku. Ve větších obcích, kde je vítání občánků vícekrát do roka, se rodiče z různých termínů vítání občánků budou prostě mísit v různých skupinách. Ještě jiná je situace ve velkých městech, kde je dostatek potenciálních účastníků nepřetržitý.

✓ Požadovat potvrzení účasti?

Na tuto otázku je **těžké dát jednoznačnou odpověď**. Většina knihoven přihlášení na akci nepožaduje a připravuje se na jak na variantu, že dorazí málo účastníků, tak na variantu, že jich přijde hodně. Může se ale také stát, že přijde tolik rodičů a dětí, že je pak celá akce pro knihovníky velmi komplikovaná jak pracovně, tak z hlediska prostoru i hlučnosti. Pokud jde o potvrzení účasti, je tedy třeba vycházet z místních podmínek. Čím méně dětí se v obci narodí, tím spíše účast potvrdit nepotřebujeme. Větší knihovny využívají často možností elektronické komunikace, potvrzení je v takovém případě velmi jednoduché.

✓ Zkušenosti z praxe

Potvrzení účasti se nám velmi osvědčilo, většina pozvánek jde e-mailem, takže to není náročné. Obvykle počty i tak kolísají podle nemocnosti apod.

Knihovna města Ostravy

Matrika – je velmi důležitá pro spolupráci. V malých obcích si zřejmě „svá“ miminka knihovnice uhlídají a mohou roznášet pozvánky na předání setů i osobně, ale ve větších obcích už takový přehled není. Pak je důležité zapojit do projektu vedení matriky. Každá obec pod nějakou matriku patří (matriky jsou v obcích třetího typu) a je dobré vejít v jednání – to je ideální, když si vezme na starosti starosta. V našem

případě se podařilo, že matrikářka rozesílá všem rodičům narozených miminek náš informační dopis. Informace o projektu se tak dostává ke všem rodičům a oni mají možnost přihlásit se do knihovny na slavnost Setkání miminek.

Městská knihovna Sedlčany

4.6 Připravit akce

✓ Jaký program připravit?

Projekt je zaměřen na rodiče s dětmi v raném předškolním věku, aktivity pro tuto skupinu jsou tedy povinné; ostatní aktivity (například pro mateřské školy) jsou pouze doplňkové. Základem jsou **tzv. dopoledne s knížkou**. Podrobněji se o tomto typu pořadu lze dočíst ve **zvláštním čísle Bulletinu SKIP z roku 2017**⁴¹. Jde o program pro děti, v němž se **střídá čtení a povídání** (říkadla, veršované pohádky, pohádky), **pohybové** (rytmizujeme, tleskáme, dupeme, tančíme, cvičíme) a případně **výtvarné** (ukážeme si obrázky, vybarvujeme, malujeme, tvoříme apod.) či další aktivity, které zvládnou děti do tří let věku, jimž jsou programy určeny, a baví je.

- Začínáme s říkadly a básničkami!
- **Střídání aktivit** je důležité. Pozornost malých dětí nelze udržet jednou aktivitou příliš dlouho.
- V závěru akce ponechme čas na volné hraní.
- Nezapomeňme předem **připravit knížky (leporela) pro děti**.
- Pro rodiče by měly být současně vždy připraveny **tematické výstavy knih** (čtenářská pregramotnost, rodičovství, péče o dítě, zdraví, nové/zajímavé knihy pro děti apod.) a **seznamy doporučené literatury pro rodiče i děti** (viz blíže kap. 4.9). Do programu je možné zařadit i případné **přednášky odborníků a besedy** s nimi (knihovník, lékař, psycholog, logoped, pedagog, specialista na výživu, spisovatel, nakladatel a podle zájmu i další odborníci) na témata, jež rodiče zajímají. Právě **rodiče nám pomohou nejlépe vybrat témata přednášek a besed**. Dejme jim možnost výběru.
- Je ale třeba počítat s tím, že spojení aktivit pro rodiče s aktivitami pro děti je náročnější na práci knihovníka. Je **lepší**, pokud se skupině mohou věnovat **dva lidé** (knihovník a dobrovolník nebo například dva pracovníci knihovny).
- Nezapomínejme, že pověstnou červenou nití celého projektu musí být čtení a knihy. Neměly by tudíž chybět ani přednášky či besedy zaměřené na to, co a jak číst s dětmi.
- Vždy **ponechme na konci programu dost času na prohlížení knížek a knihovny i vzájemnou výměnu zkušeností či volné povídání** rodičů s knihovníky a mezi sebou.

Knihovna může samozřejmě připravovat i další **doplňkové aktivity pro rodiny s dětmi**. Tady opět odkazujeme na zvláštní číslo Bulletinu SKIP 1/2017⁴²,

41 *Bulletin SKIP*, pozn. 3.

42 *Bulletin SKIP*, pozn. 3.

ve kterém najdete řadu příkladů různých typů aktivit, jejich popis i odkazy na knihovny, jež je pořádají; ty mohou poskytnout podrobnější informace menším knihovnám ve svém okolí.

Příklady tří úspěšných scénářů dopoledních programů jsou zařazeny i do této příručky, a to jako přílohy č. 2 až 4. Scénáře jsou zpracovány různě komplexně, různě podrobně; jde o příklady z různých knihoven. Mohou být vzorem, jak si scénář v knihovně připravit. Další příklady scénářů budou postupně zveřejňovány na webu projektu.

✓ Jak dlouhý program připravit?

Délka pořadu závisí vždy na možnostech knihovny a knihovníka a samozřejmě na tématu a zájmu účastníků. Obvyklá délka pořadů je **od půl hodiny do dvou hodin**. Vyzkoušejme nejprve kratší program, později můžeme připravit delší. S časem na hraní, prohlídku knihovny, knížek a vzájemné povídání plánujme nejprve cca tři čtvrtě hodiny až hodinu. **Nejvhodnější je program dopolední** (před návratem větších dětí ze školy, partnerů ze zaměstnání, před odpoledním spánkem dítěte apod.).

✓ S kolika účastníky počítat?

To je jedna z nejtěžších otázek a **nelze** na ni **jednoznačně odpovědět**. Závisí především na velikosti obce, tj. na počtu pozvaných rodičů a dětí. **Tři rodiče s dětmi již tvoří žádoucí skupinu** a v malých knihovnách (obcích) to může být skupina postačující a obvyklá. Čím je obec/knihovna větší, tím více účastníků akce může být. Je dobré stanovit si také horní limit. **Patnáct dospělých a patnáct dětí je na hranici únosnosti**, nad dvacet dospělých účastníků (a dvacet dětí) bychom neměli připustit. Důležité totiž je, aby se z akce nevytratila intimita setkání rodiče a dítěte s knihou a atmosféra vzájemného kontaktu účastníků. Pokud bude **zájem o akce větší, pořádejme program ve dvou (více) běžích** (například v pondělí a v úterý; případně dopoledne a odpoledne), umožníme tím možná i lepší výběr vhodnějšího termínu či doby.

✓ Kdo se má akci účastnit?

Akce mají být **určeny především rodičům s dětmi od narození do tří let, kteří obdrželi dárkové sady projektu**. Pokud však přijdou i jiní rodiče s dětmi v odpovídajícím věku nebo rodič s dvěma či více dětmi, z nichž některé budou starší, jistě je nevyženeme. Ale pozor, čím větší věkový rozdíl mezi dětskými účastníky bude, tím problematičtější bude pro knihovníka, aby akce všechny zaujala a bavila. To, co baví dvouleté či tříleté dítě, nemusí vůbec bavit dítě šestileté, nebo dokonce školáka, a celý program může být narušen. I proto jsou pro akce tohoto typu vhodná především dopoledne, kdy jsou starší děti ve školce nebo škole.

✓ Jak často akce pořádat?

Minimálně je třeba **uspořádat čtyři akce** (tzv. dopoledne s knížkou) **ročně, může jich však samozřejmě být víc**. Vždy záleží na konkrétních podmínkách, možnostech knihovny, kapacitách knihovníků a zájmu rodičů a dětí. U programů je **důležitá pravidelnost** (pomáhá v zapamatování); určíme si proto **pravidelný den** pro tyto programy (například každé první pondělí v měsíci) a ten dodržujeme.

✓ Zkušenosti z praxe

Naše postřehy a připomínky:

- děti je vhodné roztrždit do skupin podle věku;
- osm dětí ve skupině je ideální;
- v nejmladší skupině mít nejméně dětí, budou postupně přibývat;
- před programem nachystat knihy a lepopřelá pro danou věkovou skupinu;
- program je založen hlavně na rytmech, velmi důležitý je pohyb;
- po programu nechat časový prostor na hraní, povídání, vybírání knih;
- nabídnout jedno odpolední setkání.

Městská knihovna Dobříš

4.7 Připravit dětský koutek

✓ Jak připravit dětský koutek?

Pro pořádání aktivit je v knihovně nepochybně nutný určitý prostor. Jeho **velikost bude přímo úměrná velikosti knihovny, resp. obce**. V malých knihovnách (obcích), kam bude na akce chodit od dvou do pěti rodičů, není nutný speciální prostor. Ve větších knihovnách/obcích je takový zvláštní prostor už vhodný, nejlépe (je-li to možné) oddělený od ostatních prostor knihovny. Nejběžněji je tento prostor součástí oddělení pro děti. Prostor je ale možné také „vytvářet“ vždy jen na konkrétní akce.

Vybavení dětského koutku záleží opět na možnostech knihovny. Není nutné začínat s dokonalým vybavením nebo se bát, že bude-li to či ono chybět, nemůžeme se do projektu zapojit. Základní podmínkou je, aby se zde děti i rodiče dobře cítili, aby měli pocit, že je prostor připraven právě pro ně. Jak toho dosáhnout? Stačí vlastně poměrně málo (pro naprostou většinu knihoven jde již o standardní vybavení):

- **prostor na lezení i polehávání** (koberec, polštářky na povalování);
- **několik** (ideálně omyvatelných) **hraček**;
- adekvátní jednoduchá **dekorace** prostoru;
- **bezpečnost** prostoru (eliminace možnosti úrazu);
- **knížky pro tuto věkovou skupinu**;
- **sociální zařízení** (WC, tekoucí voda atd.).

Pokud prostor k aktivitám nemáme, zkusme najít alternativu u partnerů (v mateřském centru nebo například na radnici). Akci pak ale musíme propojit s návštěvou knihovny, případně na ni do partnerských prostor dostat naši hlavní devizu, tedy knihy. Tuto alternativu však považujeme za nouzovou a dočasnou.

✓ Co je nezbytné?

Kromě výše uvedeného je nezbytná čistota. Před akcí by mělo být vše uklizené, umyté a čisté. **Čistota a příjemnost prostoru je pro malé děti a pro většinu rodičů základní podmínkou**, která bude rozhodovat o jejich opakované návštěvě.

✓ Co je vhodné?

Vhodné jsou přebalovací pulty nebo podložky – molitanové přenosné podložky umístitelné na stůl či jinam, sklápěcí přebalovací pulty na zeď (například na toaletě či v jiném prostoru), nebo dokonce stabilní přebalovací komody, pokud máme opravdu velký a speciální prostor.

Pokud to prostor dovoluje, je možné pořídit **hrací koberce, herní prvky pro rozvoj motorických dovedností, didaktické hračky, hry** apod.

Výhodou je **kuchyňka** či obdobný prostor s technickým vybavením na ohřátí dětské výživy (svačiny), například s mikrovlnnou troubou, a **klidné místo na kojení či na krmení**.

Chceme-li prostor takto zdokonalit, půjde pravděpodobně o **delší proces**, postupné pořizování (každý rok něco). Pro tento případ je důležité mít určitou **vizi** a tu konzultovat s odborníky a představit ji vedení obce (budeme od nich potřebovat finance), možná některým podnikatelům, kteří v obci bydlí (mohou sponzorovat), určitě rodičům (mnohdy mají zkušenosti, výborné nápady i kontakty, mohou pomoci radou i prakticky). S vizí se lépe přesvědčuje. Ať už zvolíme minimalistickou nebo maximalistickou verzi, pamatujme si, že rodiče chápou, že knihovna je knihovna, nikoli dětský pokojíček, a že ocení naši snahu a pochopí omezené možnosti. Ty nahradíme skvělým programem a vstřícností našich aktivit.

✓ Zkušenosti z praxe

Nezapomenout na koš s víkem na použité plínky, nemělo by to být v běžném odpadu (konzultovali jsme s hygienou). Také by mělo být v nějakém harmonogramu prací paní uklízečky zahrnuto, jak často co otrá (viz podložky na přebalování, nočníky, koše na plíny – je zase pro případnou kontrolu z hygieny lepší, že to konkrétně zmínujeme). Údajně by příprava jídla, tedy v tomto případě mikrovlnka, neměla být v prostoru, kde se akce přímo konají, ale to opravdu záleží na místních podmínkách.

Knihovna města Ostravy

4.8 Získat partnery

✓ Proč a k čemu potřebujeme partnery?

Mít dobré partnery se vyplácí v životě i v práci. Nejinak je tomu, začínáme-li s novým projektem. Partneři nám mohou pomoci s organizací akcí i jejich průběhem, mohou pomoci finančně, materiálním vybavením, propagací. Možná mají vhodné místo, které nám chybí. Možná pomohou dobrou radou, dobrými kontakty. Možná je mezi nimi potřebný lektor či například pedagog. Možná nás podpoří v zastupitelstvu či na veřejnosti. To všechno se nám může hodit. **Partnery proto hledejme vždy a všude!**

✓ Kdo je vhodný partner?

- Nejdůležitějším partnerem musí být náš **zřizovatel** (obec) a **jeho představitel** – starosta, zastupitelé, pracovníci úřadu. Podpora projektu ze strany zřizovatele je klíčová (finance na dárkové sady, na postupné zlepšování a vybavení dětského koutku, na nákup knih, případně na honoráře lektorům, možná organizační výpomoc, ale také účast na některých akcích, jejich propagace apod.).
- Podstatnou roli hraje i **matrika** (pracovník matiky bývá ve větších městech i členem komisí pro občanské obřady). Spolupracující matrika může pomoci s informováním rodičů o projektu, s předáváním dárkových sad správným adresátům atd.
- **Podnikatelé v obci** mohou projekt podpořit finančně či materiálně (přidat další knížky či jiné vhodné dárky do dárkových sad nebo například pomoci s vybavením dětského koutku), lektorsky, propagací atd.

- **Mateřské centrum** může vypomoci prostorem (pokud nám chybí), radou, jak pracovat s rodiči a dětmi, dozorem při akci, propagací projektu a jeho doporučením členkám, vytipováním aktivní maminky-dobrovolnice atd.
- **Mateřská škola** (učitelky mateřské školy v penzi) může nabídnout lektorskou výpomoc, propagaci, pedagogickou a metodickou pomoc atd.
- **Lékař** v místě (zvláště pediatr) může poskytnout lektorskou a metodickou pomoc.
- Zapojit se mohou i **dobrovolníci** z řad rodičů a vhodných profesí (psycholog, logoped nebo kupříkladu pedagog) i další lidé, organizace, instituce a spolky.

Zkusme najít maminky či jiné dobrovolnice, které nám s organizací, ale i tematickým zaměřením a vlastním průběhem akce pomohou. Nezapomeňme však, že maminky-dobrovolnice spolupráci tohoto typu obvykle ukončí, jakmile jejich dítě odejde do mateřské, případně do základní školy. Proto je třeba hledat stále nové spolupracovníky a partnery. Nikoho nepodceňujeme, **každý může být přínosem**.

✓ Zkušenosti z praxe

Myslet na své síly a možnosti – nepřeceňujte své síly a možnosti. Zkuste najít maminky, dobrovolnice – hodně vám to pomůže. Určitě spolupracovat se všemi, kteří nás napadnou – s pekařem (nebo se šikovnou místní babičkou) můžeme péci (samozřejmě i s dětmi) přímo v knihovně chleba nebo housky nebo buchty pro Honzu, se zahradníkem (nebo třeba jenom se zahrádkářem) si popovídat o rostlinkách a zasadit třeba na návsí strom (a pak se o něj starat). Vše se odvíjí od místa a lidí, kteří v něm žijí, a také od toho, jak dokážeme místo a lidi v něm v dobrém smyslu slova „vytěžit“.

Městská knihovna Sedlčany

4.9 Zajistit dobrý fond

✓ Co a jak do fondu doplnit?

Zapojení do projektu mimo jiné znamená, že našim novým uživatelům (rodičům s dětmi v raném věku) nabízíme **adekvátní služby** a také **fondy**, v tomto případě zejména a především **fondy knižní**, případně časopisecké. Náš fond by tudíž měl patřičné knihy, eventuálně časopisy obsahovat. Fond je proto třeba prověřit a postupně doplňovat – buď nákupem (tady se může plně projevit role zřizovatele jako partnera), nebo z výměnných souborů, ideálně oběma způsoby. Využit lze také meziknihovní výpůjční služby (MVS), například k získání knížek pro sebevzdělávání rodičů, i další cesty (mj. dary). Vždy platí, že budeme usilovat o knihy **kvalitní po stránce textové i výtvarné**. Nezapomeňme, že **ilustrace mají** v tomto věku zvláště **velký význam**.

Vodítkem nám budou především **seznamy doporučené literatury k četbě s dětmi**, které jsou součástí dárkových sad, případně jsou (a nadále budou) zveřejňovány na **webu projektu**⁴³, a dále **knížky pro sebevzdělávání rodičů** zveřejněné na témž webu. Některé z knih bude již možná obtížné sehnat na trhu, ale určitě najdeme i nové tituly, vychází řada opravdu dobrých knih – od leporol, s nimiž můžeme

43 Tipy na četbu pro rodiče. *Bookstart: S knížkou do života* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.skznizkoudozivota.cz/tipy-na-cetbu-pro-rodice/>

začínat u nejmenších dětí, po výbory a soubory pohádek, poezie, naučnou literaturu, a dokonce i encyklopedie pro nejmenší. Možná máme naopak ještě ve fondu starší, zapomenuté tituly, které jsou však rovněž dobře využitelné – vyplatí se to prověřit.

✓ Kde získat více informací o vhodných titulech?

- Poradme se s **knihovnami v blízkém okolí**, které mají lepší fond této literatury.
- Poradme se s knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí a s krajskou knihovnou.
- **Vzdělávejme se** v oblasti literatury pro nejmenší děti. Pokud nemáme příležitost k dostatečnému vzdělávání v této oblasti, iniciujme je v knihovnách, které nás mají metodicky na starosti, případně v regionálních klubech Klubu dětských knihoven (KDK) SKIP. Pokud neznáte předsedu svého regionálního klubu KDK, jeho jméno najdete na nových webových stránkách KDK⁴⁴. Spojte se s ním, projekt S knížkou do života (Bookstart) by mělo klubko podporovat.
- Sledujme také nabídku a informace na **webu projektu** a sdílejme informace.
- Sledujme nabídku **dobrych specializovaných nakladatelství**.

Hlavním posláním a cílem projektu je přivést rodiče a děti ke (společnému) čtení. **Knihovny se deklarují jako odborníci v této oblasti**, proto jimi také musí být.

4.10 Kam se obrátit pro další rady

Níže přinášíme přehled základních zdrojů, které mohou být užitečné, pokud při realizaci projektu narazíme na něco, s čím si nebudeme vědět rady. Doporučujeme jak informační zdroje dostupné online, tak knihovny a také Klub dětských knihoven SKIP.

- **Elektronická konference Andersen**⁴⁵ přináší všechny aktuální informace k projektu.
- **Zvláštní číslo Bulletinu SKIP 1/2017**⁴⁶ obsahuje praktické informace k projektu, typy a příklady základních a doplňkových aktivit, příklady dobré praxe.
- **Web projektu**⁴⁷ (a zejména jeho oddíl Pro knihovny⁴⁸) se postupně rozrůstá a aktualizuje, informace na něm přibývají a budou přibývat. Dozvíme se na něm vše o projektu, doporučení k využitelné literatuře pro děti i rodiče aj. Zařadme ho proto mezi ty, které navštěvujeme pravidelně.
- **Facebooková stránka projektu**⁴⁹ je dalším užitečným zdrojem nejnovějších informací o projektu. Sledujme ji a nic nám neunikne.

44 Kontakty. *Klub dětských knihoven* [online]. Dobříš: Městská knihovna Dobříš, c2018 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <http://www.knihovnadobris.cz/kdk-skip/skip-kontakty/>

45 Viz blíže pozn. 34.

46 *Bulletin SKIP*, pozn. 3.

47 *Bookstart: S knížkou do života* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.skvizkoudozivota.cz/>

48 Pro knihovny. *Bookstart: S knížkou do života* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.skvizkoudozivota.cz/pro-knihovny/>

49 *S knížkou do života / Bookstart* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/sknizkoudozivota/>

- **Knihovny, které realizují principy projektu dlouhodobě** (Městská knihovna Sedlčany, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Městská knihovna Antoinína Marka Turnov), můžeme požádat o sdílení zkušeností.
- **Knihovny zapojené v projektu** S knížkou do života (Bookstart) v roce 2018, ideálně v našem nejbližším okolí (viz seznam knihoven účastnících se projektu v příloze č. 1), mohou poskytnout své zkušenosti, příklady dobré praxe.
- **Krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí** nám mohou poradit a pomoci s potřebnou literaturou i s metodikou přípravy akcí pro rodiče s dětmi a také se vzděláváním v této oblasti.
- **Velké městské knihovny**, ať už jsou, nebo nejsou zapojeny v projektu, mohou pomoci a poradit s potřebnou literaturou, metodikou přípravy akcí pro rodiče s dětmi apod. Jsou to Knihovna města Ostravy, Knihovna města Hradce Králové (tyto dvě hrají také nejvýznamnější úlohu v projektu), Knihovna města Plzně, Knihovna města Olomouce či Městská knihovna v Praze. Výjimečná je i nabídka Knihovny Jiřího Mahena v Brně, která zřizuje Centrum dětského čtenářství, jež kromě metodického působení a databanky zajímavých akcí pořádá celoročně řadu vzdělávacích akcí pro knihovny, pedagogy i rodiče; některé z nich jsou vhodné i pro projekt.
- **Klub dětských knihoven SKIP** může poskytnout například scénáře z posledního ročníku festivalu OKnA (O Knihovnických Aktivitách), které jsou zaměřeny na práci s dětmi v raném věku, může pomoci s pořádáním vzdělávacích aktivit apod.

K vyhledávání adres knihoven a kontaktů na ně lze používat například Centrální adresář knihoven a informačních institucí⁵⁰ nebo portál Knihovny.cz⁵¹.

Knížky a nejmenší čtenáři (zdroj: Městská knihovna Krnov)

50 Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR – báze ADR. *Souborný katalog České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.caslin.cz/caslin/databaze-pro-vyhledavani/adresar>

51 *Knihovny.cz* [online]. [Brno]: Moravská zemská knihovna, c2015–2018 [cit. 2018-10-16].

Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/>

TIPY NA ČETBU PRO RODIČE

BOOKSTART "S KNÍŽKOU DO ŽIVOTA"

Knihovna města Hradce Králové

TYTO KNÍHY SI MŮŽETE VYPŮJČIT NA ODĚLENÍ PRO DĚTI

Knihovna města Hradce Králové

NABÍDKA KNÍŽEK PRO SOLEČNÉ ČTENÍ

BOOKSTART "S KNÍŽKOU DO ŽIVOTA"

Knihovna města Hradce Králové

Knihovna města Hradce Králové

Plakátky jako pozvánky na akce – pro rodiče a pro děti (zdroj: Knihovna města Hradce Králové)

5 Závěr

Projekt S knížkou do života (Bookstart) vstupuje do svého druhého ročníku. Věříme, že k jeho hladkému průběhu i v těch nejmenších knihovnách může přispět i tato publikace. Jestli se podaří naplnit cíle projektu a poměrně velká očekávání s ním spojená, ještě nevíme. Nemůžeme zatím přinést ani potvrdit žádné zásadní výsledky, o nichž informují zahraniční studie a knihovny, které projekt Bookstart realizují dlouhá léta; jsme teprve na začátku víceleté aktivity.

Na druhou stranu již **pilotní rok přinesl několik nabídek na spolupráci** z některých vysokých škol, nabídku na výzkum výstupů a působení projektu na děti v předškolním věku, máme i náznaky určité podpory politické reprezentace a – víme, jak je to důležité – tu a tam máme i přísliby budoucí finanční podpory. Koneckonců pilotní rok byl podpořen několika partnery a i pro rok 2019 projekt opět podpořilo Ministerstvo kultury ČR a také Audiotéka.

Hlavním podporovatelem se ale od roku 2019 stávají ti, jejichž obyvatel se celý projekt dotýká nejvíce – obce. Knihovny samozřejmě zaregistrovaly, že v roce 2019 už nebudou dostávat dárkové sady bezplatně – za každou sadu je třeba uhradit 80 Kč. To může, zejména pro větší obce (města), představovat určitou překážku. Naše obavy z tohoto nutného kroku se však (pro jistotu říkejme *zatím*) nenaplnily. Stovka knihoven objednala nové dárkové sady a kolem 30 knihoven avizuje pokračování své účasti v projektu s dárkovými sadami, které zbyly z předchozího roku, i plán objednat dárkové sady pro rok 2020. S opozdílci, kteří se k projektu přihlásili po termínu (vždy se jich několik najde) a pro něž SKIP snad bude mít dárkové sady v dostatečné rezervě k objednání, se zdá, že **počet zapojených knihoven v roce 2019 mírně vzroste.** To je nejen dobrá zpráva o našich knihovnách, ale také – a možná především – o představitelích našich obcí, kteří si přínos a snad i význam projektu uvědomují, a finančně ho tudíž podpoří. Za **SKIP** lze prohlásit, že **bude nadále shánět partnery, sponzory a podporu státu.**

Výsledky projektu poskytují důvody k optimismu. Počítáme tedy s pokračováním projektu v plném rozsahu, tj. s dárkovými sadami a aktivitami knihoven pro rodiče a děti od narození do tří let. Na ně by pak měly navazovat další dárkové balíčky a samozřejmě i aktivity knihoven pro rodiče s tříletými až šestiletými dětmi.

Zrekapitulujme si velmi stručně a jednoduše smysl projektu. **V projektu jde o:**

- zlepšení čtenářské pregramotnosti a následně gramotnosti dětí;
- pochopení jejího významu pro budoucnost dítěte ze strany rodičů;
- zlepšení komunikačních kompetencí a imaginace u dětí;
- získání nové uživatelské komunity v knihovnách;
- zlepšování života v našich obcích.

Jsou to cíle dosažitelné? Věříme, že ano. A děkujeme všem, kteří v ně věří s námi a pomáhají nám je naplňovat – v první řadě knihovnám, které se do projektu zapojily a zapojí. **Především na vás záleží!**

Příloha č. 1: Seznam knihoven zapojených do projektu

Pozn.: Přehled knihoven je uspořádán podle krajů a následně podle názvu instituce.

Hlavní město Praha

Knihovna s infocentrem Praha-Kolovraty	http://www.kolovraty.cz/knihovna%2Ds%2Dinfocentrem/ms-1273/p1=1273
Městská knihovna v Praze, pobočka Dittrichova	https://www.mlp.cz/cz/kontakty/pobocky/dittrichova/?knihovna=

Středočeský kraj

Knihovna Jana Drdy Příbram	https://www.kjd.pb.cz/
Městská knihovna Beroun	https://www.knihovnaberoun.cz/
Městská knihovna Dobříš	http://www.knihovnadobris.cz/
Městská knihovna Jílové u Prahy	http://knihovna.jilove.cz/
Městská knihovna Karla Viky Sadská	http://www.knihovnasadska.cz/
Městská knihovna Kutná Hora	https://www.knihovna-kh.cz/
Městská knihovna Neratovice	https://www.knihovnaneratovice.cz/
Městská knihovna Nymburk	http://www.knihovna-nbk.cz/
Městská knihovna Poděbrady	http://knihovnapodebrady.cz/
Městská knihovna Sedlčany, příspěvková organizace	http://www.knihovna-se.cz/
Místní knihovna Kovanice	http://www.kovanice.cz/mistni-knihovna-kovanice/
Místní knihovna Vrdy	https://www.obecvrdy.cz/volny-cas/knihovna/
Místní lidová knihovna Kamenný Přívoz	http://www.kamennyprivoz.cz/czech/knihovna.aspx
Místní lidová knihovna Miskovice	http://www.knihovnamiskovice.webz.cz/
Obecní knihovna Hradištko	https://knihovna.hradistko.cz/
Všenorská knihovna a Informační centrum Berounka	https://www.vsenory.cz/knihovna-infocentrum

Miminka v knihovně (zdroj: Městská knihovna Chodov)

Jihočeský kraj

Centrum kultury a vzdělávání Blatná – Městská knihovna	https://www.ckvb.cz/knihovna/uvod-knihovna/
Městská knihovna Dačice	http://www.mkdac.cz/
Městská knihovna Kaplice	https://kapliceknihovna.estranky.cz/
Městská knihovna Lomnice nad Lužnicí	https://www.lomnice-nl.cz/mesto/mestska-knihovna/
Městská knihovna Písek	http://www.knih-pi.cz/
Městská knihovna Tábor	https://www.knihovnatabor.cz/
Městská knihovna v Českém Krumlově	http://www.knih-ck.cz/
Městská knihovna v Milevsku	https://www.knihmil.cz/
Městská knihovna Vyšší Brod	https://www.knihovnavbrod.cz/
Místní knihovna Srnín	http://www.srnin.ois.cz/docs/cz/srnin_knihovna.xml
Obecní knihovna a infocentrum Benešov nad Černou	http://www.infocentrumbenesovnc.cz/
Obecní knihovna Brloh	https://knihovnabrloh.estranky.cz/
Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou	https://pravdovaknihovna.estranky.cz/
Šmidingerova knihovna Strakonice	http://www.knih-st.cz/

Plzeňský kraj

Knihovna města Plzně, příspěvková organizace	https://knihovna.plzen.eu/
Městská knihovna Boženy Němcové Domažlice	https://www.mekbn.cz/
Městská knihovna Klatovy	http://www.knih-kt.cz/
Městská knihovna Plasy	http://knihovna.plasy.cz/
Městská knihovna Rokycany	http://www.rokycany.cz/knihovna.asp
Městská knihovna Stříbro	http://www.knihovna-strebro.cz/
Místní knihovna Zruč-Senec	http://www.zruc-senec.cz/mistni-knihovna/

Karlovarský kraj

Městská knihovna Chodov	http://www.knihovnachodov.cz/
Městská knihovna Jáchymov	https://mkjachymov.cz/
Městská knihovna Loket	https://mkloket.cz/
Městská knihovna Sokolov	https://www.mksokolov.cz/
Obecní knihovna v Dalovicích	https://dalovice.knihovna.info/

Ústecký kraj

Městská knihovna Litvínov	https://www.knihovna-litvinov.cz/
Městská knihovna Louny	https://www.mkl.cz/
Městská knihovna Lovosice	https://knihovna.lovosice.com/
Príspevková organizace Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích	https://www.knihovnalitomerice.cz/
Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, příspěvková organizace	https://www.svkul.cz/
Středisko knihovnických a kulturních služeb Chomutov	https://www.skks.cz/

Liberecký kraj

Krajská vědecká knihovna v Liberci, příspěvková organizace	https://www.kvkli.cz/
Městská knihovna Antonína Marka Turnov	https://knihovna.turnov.cz/
Městská knihovna Česká Lípa	http://www.knihovna-cl.cz/
Městská knihovna Rychnov u Jablonce nad Nisou	https://knihovna.rychnovjbc.cz/
Městská knihovna Železný Brod	https://www.zeleznybrod.cz/cz/obcan/kultura-sport-spolky/knihovna/
Místní knihovna ve Svijanech	http://svijany.knihovna.cz/

Královéhradecký kraj

Knihovna města Hradce Králové	http://www.knihovnahk.cz/
Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně	http://knihovna.jicin.cz/
Městská knihovna a turistické informační centrum Chlumeck nad Cidlinou	http://knihovna.chlumecnc.cz/
Městská knihovna Lázně Bělohrad	http://www.knihovnalaznebelohrad.webk.cz/
Městská knihovna Náchod, obecně prospěšná společnost	https://www.mknachod.cz/
Městská knihovna Nová Paka	http://knihovnanpaka.cz/
Městská knihovna Nové Město nad Metují	https://www.knihovnanm.cz/
Městská knihovna Rtyně v Podkrkonoší	http://www.mkrtynce.cz/
Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem	https://www.slavoj.cz/
Místní knihovna Doudleby nad Orlicí	https://www.doudleby.cz/knihovna/index.php?nid=7174&lid=cs&oid=1200935
Místní knihovna Stará Paka	http://www.knihovnastarapaka.webk.cz/
Místní knihovna v Černilově	http://old.cernilov.eu/index.php/knihovna

Pardubický kraj

Knihovna městyse Choltice	https://www.choltice.cz/mestys/knihovna/
Krajská knihovna v Pardubicích	https://kkpce.cz/
Městská knihovna Česká Třebová	https://moderniknihovna.cz/cs/
Městská knihovna Chrudim	http://www.knihovna-cr.cz/

Městská knihovna Litomyšl	http://knihovna.litomysl.cz/
Městská knihovna Přelouč	https://www.mestoprelouc.cz/mesto/mestska-knihovna/
Městská knihovna Sezemice	https://www.sezemice.cz/knihovna.asp?p1=9126
Městská knihovna Ústí nad Orlicí	https://www.knihovna-uo.cz/
Městská knihovna ve Svitavách	https://www.booksy.cz/
Obecní knihovna v Býšti	http://www.byst.cz/titulni-stranka/

Kraj Vysočina

Knihovna Hrotovice	http://www.knihovnahrotovice.cz/
Knihovna Ignáta Herrmanna a Informační centrum Chotěboř	https://www.knihovnachotebor.cz/
Krajská knihovna Vysočiny	https://www.kkvysociny.cz/
Městská knihovna Moravské Budějovice	http://www.knihovnamb.cz/
Městská knihovna v Humpolci	http://infohumpolec.cz/knihovna/
Městská knihovna v Třebíči	http://www.knihovnatr.cz/

Jihomoravský kraj

Knihovna Jiřího Mahena v Brně, příspěvková organizace	https://www.kjm.cz/
Knihovna Karla Dvořáčka, příspěvková organizace	http://www.kkdvyskov.cz/
Městská knihovna Hodonín	https://www.knihovnahod.cz/
Městská knihovna Jevišovice	http://www.knihovnajevisovice.webk.cz/
Městská knihovna Kyjov, příspěvková organizace města Kyjova	http://www.knihovna-kyjov.cz/
Městská knihovna Veselí nad Moravou	http://knihovna.kultura-veseli.cz/
Městská knihovna Znojmo	https://www.knihovnazn.cz/
Místní knihovna Dobřínsko	http://www.knihovnadobrinsko.wz.cz/
Obecní knihovna Ratíškovice	https://www.ratiskovice.knihovna.cz/
Obecní knihovna Rozdrojovice	https://www.rozdrojovice.knihovna.cz/

Olomoucký kraj

Knihovna Horka nad Moravou	http://horka.knihovna.cz/
Knihovna města Olomouce, příspěvková organizace	http://www.kmol.cz/
Městská knihovna Lipník nad Bečvou, příspěvková organizace	https://www.mek-lipniknb.cz/
Obecní knihovna Lipová-lázně	http://www.knihovnalipova-lazne.wz.cz/
Obecní knihovna Rapotín	http://www.kkerapotin.cz/knihovna/obecni-knihovna-rapotin
Obecní knihovna v Pavlovicích u Přerova	https://www.pavloviceprerova.cz/knihovna/index.php?id=6455&lid=cs&oid=999887

Moravskoslezský kraj

Knihovna Josefa von Eichendorffa Sedlnice	https://snezenka.cz/knihovna
Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace	http://www.kmo.cz/
Knihovna Petra Bezruče v Opavě, příspěvková organizace	https://kpbo.cz/
Knihovna Třinec, příspěvková organizace	https://knihovnatrinec.cz/
Město Petřvald – knihovna	https://www.petrvald.knihovna.cz/
Městská knihovna Frýdek-Místek, příspěvková organizace	https://www.knihovnafm.cz/
Městská knihovna Bílovec	http://knihovna.kcbilovec.cz/
Městská knihovna Český Těšín	https://www.knihovnatesin.cz/
Městská knihovna Kopřivnice	https://www.kdk.cz/knihovna
Městská knihovna Krnov, příspěvková organizace	http://www.knihkrnov.cz/
Městská knihovna Příbor	https://pribor.knihovna.info/
Městská knihovna Vratimov	https://www.knihovna-vratimov.cz/
Místní knihovna Mosty u Jablunkova	http://naseknihovna.cz/mostyujablunkova/
Obecní knihovna při Základní škole a Mateřské škole Leoše Janáčka Hukvaldy, p. o.	http://www.knihovna-hukvaldy.cz/
Obecní knihovna v Kuníně	http://kunin.knihovna.cz/
Obecní knihovna v Petřvaldě	https://www.kpetrvaldobec.cz/
Obecní knihovna ve Štěpánkovicích	http://knihovna.stepankovice.cz/
Regionální knihovna Karviná	https://rkka.cz/

Zlínský kraj

Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova, příspěvková organizace	https://www.knihovnabb.cz/
Knihovna Kroměřížska – příspěvková organizace	https://www.knihkm.cz/
Knihovna města Zubří	http://knihovna.mesto-zubri.cz/
Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace	https://www.kfbz.cz/
Masarykova veřejná knihovna Vsetín	https://www.mvk.cz/
Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm, příspěvková organizace	https://knir.cz/
Městská knihovna v Hulíně	https://www.knihovnahulin.cz/
Městská knihovna Valašské Meziříčí, p. o.	https://www.mekvalmez.cz/
Obecní knihovna Nový Hrozenkov	https://knoh.knihovna.cz/
Obecní knihovna Zádveřice	http://www.knihovnazadverice.wz.cz/

Příloha č. 2: Pohádky pod peřinou – Městská knihovna Sedlčany

Program pro rodiče a děti – 45 minut

Cíl:

- Společné setkávání rodičů a dětí
- Děti se učí naslouchat čtenému a recitovanému textu
- Děti se učí rytmické a pohybové hře
- Děti a rodiče se učí orientovat v literatuře
- Děti získávají pozitivní vztah ke knihám a četbě
- Děti se učí naslouchat

Komunikace v mateřském jazyce

- Schopnost učit se
- Sociální a občanské schopnosti
- Kulturní povědomí a vyjádření

Měkké kompetence v neformálním vzdělávání

- Kompetence v porozumění a rozvoji řeči
- Kompetence v efektivní komunikaci
- Kompetence v kooperaci (spolupráci)
- Kompetence k aktivnímu přístupu

Použité metody

- Dramatická výchova
- Hudební výchova
- Pohybová výchova
- Práce ve skupinách, spolupráce

Informační prameny

- POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Pohyb s říkadly pro nejmenší: pro děti od 6 týdnů do 5 let*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 124 s. ISBN 978-80-247-2769-1.
- prstíková říkadla. *rikanky-basnicky-hadanky-pohadky* [online]. [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://pro-deti-rikanky-basnicky.webnode.cz/rikadla-a-basnicky/prstikova-rikadla/>
- KIŠOVÁ, Hana. *Hrátky s batolátky: povídáme si a cvičíme s dětmi do 4 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2015. 199 s. ISBN 978-80-262-0892-1.
- DOLÍNKOVÁ, Iva a Věra KOVÁČIKOVÁ. *Cvičíme s kojenci a batolaty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 123 s. ISBN 80-7367-072-0.
- KIŠOVÁ, Hana. *Říkadla a jednoduchá cvičení: pro děti od kojeneckého věku*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 143 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3054-7.

Pomůcky: povlečená deka, maňásci (kluk, holka, pejsek, kočka, kos), míč, vyšitá rukavice, různá lepoprela od 0 do 1 roku

Osnova:

- Přivítání
- Peřina na scéně
- Představení maňásků – Gábinky a Ondry – říkanka s pohybem – *Pohlazení*

- Kdo je pod peřinou? *Pejsek – pohybová hra s říkadly a písnička*
- Kdo je pod peřinou? *Kočička – pohybová hra na kočky a písnička*
- Kdo je pod peřinou? *Kos – kos zobe dětem z dlaní a učí se létat – pohybová hra s písničkou Létařící Čestmír*
- Kdo je pod peřinou? *Rukavice s vyšitými prstíky (máma, táta, děda, bába, vnouček malý klouček – rytmičká ukazovací říkadla*
- Kdo je pod peřinou? *Bubák? Společná písnička Bu, bu, bu*
- Kdo je pod peřinou? (leporela – říkadla a básničky pro nejmenší)

Struktura lekce:

Přivítání, na scéně je velká povlečená deka a pod dekou vykukují nohy maňásků – Gábinky a Ondry. Ještě máme pod dekou maňásky (kočku, psa, kosa), máme také prstovou rukavici, míč, maňáška bubáka a leporela.

Kdo je pod dekou?

Děti vytáhnou za nohy Gábinku a Ondru.

Máme tady samé hodné děti, určitě by si zasloužily pohladit. Pěkně si děti posadíme na klín. (*Knihovnice všechny aktivity dělá s maňásky.*)

Pohlazení – pohybová říkanka

(*Je dobré mít všechny pohybové básničky přepsané velkým písmem na čtvrtce a zatavené.*)

Ten, kdo umí hodný být,

ten zaslouží pohladit.

Pohladíme ručičky,

pohladíme nožičky.

Všechny hodné dětičky,

chlapečky a holčičky.

Když nám to tak hezky jde, zkusíme ještě jednu.

Čteme knížku – pohybová říkanka

Hezkou knížku otevřeme (*Děti vsedě roztáhnou nožičky.*)

a potom ji s chutí čteme. (*Děti dávají nožičky k sobě a od sebe.*)

Dáme nožku přes nožku

jako knižní záložku.

A když ji pak dočteme,

tak tu knížku zavřeme. (*Nožičky k sobě a ještě tleskneme. Opakujeme třikrát.*)

Kdo je pod peřinou?

Děti se jdou podívat – vyndají jednoho maňáška.

Kočka – říkanka Houpy, houpy

Maminky mají děťátka na klíně a houpou podle říkačky:

Houpy, houpy,

kočky snědly kroupy,

kocour hrách na kamnách,

kořata se hněvala, že jim taky nadala,

houpy, houpy byli všichni hloupí.

Znáte písničku o kočce?

Písnička s pohybem: Kočka leze dírou

Posazení maminek a dětí

Kdo je pod peřinou?

Pes – znáte písničku o pejskovi?

Písnička s pohybem, maminky spolu s dětmi přeskakují lavičku. (Tento pohyb volíme podle věku dětí, malé děti jenom poskakují maminkám na klíně.)

Písnička: Skákal pes přes oves (posazení maminek a dětí)

Kdo je pod peřinou?

Kos – kos je malý a má hlad, každé děťátko dá dlaně k sobě a nabídne kosovi zobání. Když se kos dostatečně nají, chce se naučit létat.

Pohybová hra na létání. Maminky si chytí svoje děťátka jako pytel přes rameno, nebo si je mohou dát za krk, volíme opět podle věku dětí, nejmenší jenom houpáme v náručí.

Písnička: Létající Čestmír (posazení maminek a dětí)

Kdo je pod peřinou?

Míč – říkadlo (Při něm si maminky s dětmi posílají míček.)

Kuli, kuli, kulilíč,
kutálí se tenhle míč,
kutálí se sem a tam
od dětí k maminkám.

Kdo je pod peřinou?

Rukavice – prstíková říkadla (Maminky mají děti na klíně a společně ukazují.)

To je táta,
to je máma,
to je dědek,
to je bába,
to je vnouček,
malý klouček.

Prstíky a písnička

Táto prste,
táto prste,
kdepak jsi?
Tady jsem, tady jsem,
jakkpak se máš?

Mámo prste,
mámo prste,
kdepak jsi?
Tady jsem,
tady jsem,
jak pak se máš?

Bratře prste,
bratře prste,
kdepak jsi?
Tady jsem,
tady jsem,
jakkpak se máš?

Sestro prste,
sestro prste,
kdepak jsi?
Tady jsem,
tady jsem,
jakpak se máš?

Dítě prste,
dítě prste,
kdepak jsi?
Tady jsem,
tady jsem,
jakpak se máš?

Kdo je pod peřinou?

Bubák – plyšák představující bubáka.

My se bubáků nebojíme, zazpíváme si společně písničku (*Je vhodné text písničky přepsat na velký arch papíru tak, aby maminky mohly zpívat.*)

Písnička – Bu, bu, bu, Míša Růžičková

Kdo je pod peřinou?

Pod peřinou jsou knihy – **leporela pro nejmenší.**

Milé děti a maminky, až se večer společně zavrtáte pod peřinu, nezapomeňte na hezkou knížku a společně si jí s dětmi přečtete a prohlédnete. Uvidíte, že potom budete mít jen samé sladké sny.

Dodatek: pod peřinou mohou být různá zvířátka, můžeme využívat různá jednoduchá říkadla, různé pohybové hry. Vždy musíme mít připraveno více variant, protože na programy chodí maminky s batolaty a s sebou mají dvou- až tříleté děti. Dbáme na to, aby se všichni zapojili a dlouho nečekali při různých volených aktivitách.

Děti a maminky (zdroj: Městská knihovna Sedlčany)

Příloha č. 3: Paleček a další... části těla – Městská knihovna Dobříš

Jeden z pořadů cyklu Knihomrně pro rodiče s nejmenšími dětmi

Rekvizity: bubínky, magnetická tabule + texty, šišky, šátek, hračka (např. Velký pes); lepopřel, nástroje

- 1 Úvod:** podmínky získání dárků, prezenční listina, připomínkový list
- 2 Přivítací básnička:** (*miminka na dece na zádech, dospělí pracují jejich ručičkami atd.; větší děti sedí*)
Knihomrně
- - - není žádné škvrně, (*ručičky – gesto: maličká*) (*větší děti se schoulí do klubíčka*)
- - - už je knihomrně! (*ručičky – gesto: táááhkle veliká*) (*větší děti rozpaží ruce*)
Jsme moc rádi, že ji/ho máme, (*pohlazení*) (*větší děti se s dospěláky chytí za ruce*)
pěkně se s ní/ním přivítáme. (*dospělák mává dítěti*)
Ahoj - - -, dobrý den, (*dospělák si s dítětem potřeše pravici*)
dnes si pěkně pohrajem! (*na závěr dospěláci i větší děti potlesk*)
- 3 Tělo**
- - - není žádné škvrně
- - - už je knihomrně!
Jsme moc rádi, že ji/ho máme,
teď ji/ho **pěkně prozkoumáme:**
- 4 Těličko**
Hlava, krk a ramena,
bříško, záda, kolena...
Co na těle všechno máme,
teď už jistě dobře známe.
- 5 Písnička:**
Hlava, ramena, kolena, palce (*pomalou, předvádíme na hračce*)
- 6 Nožičky** (*klepeme děťátku na jedno, pak na druhé chodidlo*)
Kovej, kovej, kovářičku,
okovej mi mou nožičku:
Okovej ji hezky,
dám ti čtyři český.
Kovej, kovej, kovářičku,
okovej mi mou nožičku:
Okovej mi obě,
zaplatím já tobě.
- 7 Ruka** (*předvádíme rukama*)
To je ručka s prstičky.
Kolik jich má maličký?
Jeden, dva, tři, čtyři, pět,
a co vidí, chytí hned.

8 Prsty

Všechny moje prsty
schovaly se v hrsti.
Spočítám je hned:
jeden, dva, tři, čtyři, pět.

9 **Pohádka:** Naše dnešní pohádka je o chlapečkovi, který bydlel v chaloupce u lesa.

10 **Písnička:** Já do lesa nepojedu... – první sloka, opakovat (*dítě na klín*)

11 **Pohádka:** Paleček a jeho kamarádi

V malé chaloupce u lesa žila maminka se svými dětmi – měla pět malých chlapečků.

Jeden z nich – Paleček – mamince jednoho dne povídá:

Mámo, usmaž koblížky!

Až mi dojdeš na šišky,

nemám už čím topit, synku,

dělej něco pro maminku!

V lese... bum, bum, bum... (*tříkrát do bubínku*)

A my tady máme bubínky, pojdte si na ně zabubnovat!

12 **Hraní s rytmy**

předvádíme rytmy, děti (a rodiče miminek) opakuji; pár minut, pak bubínky sklídíme

13 **Pohádka:** Tak znovu. Jak to bylo?

Mámo, usmaž koblížky!

Až mi dojdeš na šišky,

nemám už čím topit, synku,

dělej něco pro maminku!

V lese... bum, bum, bum... (*tříkrát do bubínku*)

šiška jako dům,

za ní druhá, potom třetí

z vysokého stromu letí.

A my tady, děti, máme i ty šišky, tak si s nimi chvíli pohrajeme – a k tomu si

ještě zazpíváme (*malé děti na klíně; posíláme šišky nejdříve jedním směrem*

a pak opačně); *současně písnička:*

14 **Písnička:** Já do lesa nepojedu – *obě sloky, opakovat*

15 **Pohádka:** Tak – a teď naposled a od začátku:

Mámo, usmaž koblížky!

Až mi dojdeš na šišky,

nemám už čím topit, synku,

dělej něco pro maminku!

V lese... bum, bum, bum... (*tříkrát do bubínku*)

šiška jako dům,

za ní druhá, potom třetí

z vysokého stromu letí.

Paleček je dávno v lese,
sám však šišku neunese.
Jde okolo školáček
jménem Ukazováček.
Okoukne ji, pak se sehne,
ale šiškou ani nehne.
Zavoláme Prostředníčka:
Prostředníčku, pomoz nám!
Chlapečkovi zrudla líčka:
Nadarmo se namáhám!
Zavoláme Prsteníčka:
Prsteníčku, tak co ty?
Chlapečkovi zrudla líčka:
Šiška dělá drahoty.
Zavoláme na Malíčka:
Pojď, Malíčku, pomoz nám!
Malíček je chytrá hlava,
kamarádům rady dává:
Ty jdi sem a ty jdi tam,
čekejte, až zavolám.
Tak, teď! Hej rup! Už ji nesem...
Vracejí se domů lesem.
Máma jim dá za šišku
cukrovanou koblížku.

16 Závěr:

Děkujeme (...) a: Na shledanou, pápá příště,
knihomrně přijde jistě!

17 Hraní s rytmickými nástroji, prohlížení leporel

Knihomrně (zdroj: Městská knihovna Dobříš)

Příloha č. 4: Scénář aktivit pro práci s rodiči a dětmi – Knihovna města Ostravy

1 Příchod dětí a rodičů do knihovny:

Seznámení se s prostředím. Adaptace dětí na prostředí a prostor knihovny formou volné hry. Děti a rodiče mají k dispozici hračky, lepoprela a knihy pro nejmenší. Čas je libovolný podle nálady účastníků. (Cca 10 min.)

2 Úvod:

Přivítání se s maňáskem a seznámení s ostatními dětmi. Vytvoříme společný kruh všech dětí a rodičů. Pomocí básničky „Dobrý den“ se všichni pozdravíme a potom se maňásek přivítá s každým dítětem jednotlivě.

3 Aktivity ve společném kruhu, písničky a básničky s pohybem:

Při každém setkání si zopakujeme to, co již umíme, a přidáme nové. Rodiče dostanou novou básničku vždy domů, ať mohou trénovat.

4 Aktivity s pomůckami:

Hry s padákem

Padák nabízí mnoho možností ke společné hře. Ve skupině děti zjistí, jak se s padákem dá manipulovat, jak padák reaguje na pohyb a jak jej ovládat. Na padák pokládáme také míč či kuličky a manipulujeme s nimi. Necháme je kutálet, houpat.

Poznáváme barvy

Pomocí hry „Čáp ztratil čepičku“ se učíme poznávat barvy. Plastové míčky různých barev necháme poházené po zemi a děti mají za úkol vždy posbírat konkrétní barvu do určené krabice.

Hadi

Navlékáme si na provaz hada. Každý má svého hada navlečeného pomocí prázdných roliček toaletního papíru. S hadem, kterého taháme za sebou, projdeme knihovnu a prohlédneme si ji. S hady taky můžeme dál pracovat, např. přeskakovat za sebou atd.

Hádej, co vidím

Připravíme si nějaké předměty, které umí malé děti pojmenovat. Položíme je na stůl. Vybereme jeden z předmětů a ukážeme dětem. Třeba šátek. Dáme si je na hlavu a řekneme: „Nosí se to na hlavě a začíná to na š.“ Děti odpovídají, co to je. My potvrdíme. Š jako šátek.

Aktivít s pomůckami je hodně. Tyto opakujeme pro jejich oblíbenost pokaždé a další přidáváme a obměňujeme.

5 Výtvarná část:

Při každém setkání našeho klubu si děti vytvoří výrobek, který souvisí z ročním obdobím nebo událostí ve stávajícím měsíci našeho setkání.

6 Hudební část:

Společně si pomocí Orffových nástrojů zazpíváme známé dětské či lidové písničky.

7 Seznámení se s knihami

Dětem ukážeme knihy pro ně určené a rodičům vždy nabídneme knihy na téma výchovy, psychologie či zdraví dítěte. Společně potom o tématu diskutujeme a rodiče si vyměňují zkušenosti.

8 Závěr:

Společný kruh. Rozloučíme se, pomocí básničky, s maňáskem a ostatními.

Čtení v klubech (zdroj: Knihovna města Ostravy)

Soustředění posluchači (zdroj: Městská knihovna Náchod)

Zlata Houšková – Veronika Laufková

Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart) Metodická příručka

---

Redakční zpracování: PhDr. Linda Jansová, Ph.D.

Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut
1. vydání
Praha 2018